Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вІашогІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ШОАТТА, 1 АВГУСТ, 1981 ШУ. ● № 92 (6382). ● Мах 2 кеп.

«Красный молот» завода № 9 йолча цеха болхлоша чIоагIа лоархIаши сий деши ва вокхкагIвола мастер, коммунист Землянко Анатолий Иванович. ХIарацегара доагIаш дар хьадех цо, бала безачун хьехам лу. толашагIйола опыт, хьалхалаттарий балха методаш дог раьза долаш дIайовзийт. БархI шу да Анатолий Ивановича уккази къахьега. Цу шерашка монтерагара вокхкагIволча мастерга кхаьчав из.

Общественни балха тIа а хьинаре дакъа лоац цо. Профсоюза цехкома председатела декхараш а массаза цIена кхоачашьеш хьавоагIа из.

СУРТА ТIА: вокхкагIвола мастер А. Землянко.

З. БАТЧАЕВА сурт.

ХIАРА БАЛХА ДИЙНАХЬА ХЬАДЕР ДУККХАГIА ХИЛИЙТА!

ЦХЬАН КОМПЛЕКСАГIА

Укх шера 400 гектара тIа ха бола ялат кхедаьд Шалински района «Курчалойский» совхоза механизатораша. ВорхI комбайн йоал кхай тIа ялат чуэцаш. Цар тIа болх беш ба комбайнераш Юшаев Султан, Мегашев Ризван, Балалов ИбрахIим, Мусаипов Аболант, кхыбараш.

Шоашта юкъе социалистически яхь а йоаржаь овсарле лакха йолеш къахьег механизатораша. Норма 10,5 гектар йолаш хIара дийнахьа 15—16 гектара тIара ялат хьакха а хьекхе насарех Ю-дул царех хIаране. Ишта сийдолча культураш хьа оарда а оард. Комбайнашта кIалхьара кIа геттара сиха дIакхухь йоккхача хьетта шофераша Шамханов Iаьласи Айдамиров Мохьмаден.

Ипатовци хьисапе бу совхозе беррига болх. ГIадвуташ да хьокхамаш. Юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 28 центнер ялат доал. Из планагIа дакхха дезачул дукха дукхагIа да.

Механизатораштa юкъе яьржача социалистически яхье хьалха комсомольско-нагирхой комбайнерий экипажаш я. Къаьстта овсарле лакха йолаш къахьегаш хилярах белгалбаьннаб вежарий Вилаловгlар ИбрахIими Iисаш, Мусаиповгlар Аболзитн Мохьмади.

Хьалхе а кийчъяьяр асфальт а йилла, кхы тIа эшараш а дaь кхай тIара кIа хьатIакхухьаргдола хьетт, складаш. Кийчбаьбар цига болх бергбола болхлой а. Цудухьа ялат чуэцара деррига балхаш дика вIаштIехьдаьнна дIа а долх.

ХIаьта хьекха мIа касарах Iодиллар. — тIакха из ардар, хьетта дIадахьар, ча хьагулдар — дерригаш а цхьан комплексагIа кховчашду.

Дика вIаштIехьдаьнхад цига бытовой хьалаш а. Дийнахьа шозза чаме кхача кийчбу, деша безам болчоа керда газеташи журналаши да, дика кийчъяьй салоIаргдола моттигаш а.

ЛерттIа вIаштIехьдаьхад шерра социалистически яхь яржаргйола гIулакх. ХIара дийнахьа итогаш ю баьча балха. ХIаьта яхье котбаьнна раштa керара кера тела цIе вымпелаши ахчан премеш тел.

А. АХМАТОВ.

жамаш цар. Цу яхье даим хьадда а латташ, башха-дика производственни хьокхамаш доахаш я йокха опыт йола гIишлонхо, Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутат Апаева Тамара керте латтача штукатурий - малярий бригада коллектив. ХIанз Урус - Мартане больница хьалъеча штукатурний малярий балхаш деш я из.

Къаьстта дика къахьегаш ба бригаде штукатураш малярeш Л. Абдурахманова, А. Сатуева, Л. Урсабаева. Цхьаккха смена дIаяхийтац цар цаIн ахи е шиъ норма кхоачаш ца еш.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) Л. Абдурахманова, А. Сатуева, Л. Урсабаева, бригадир Т. Апаева.

РАПС ДIАЕ ЙОЛАЯЬЙ

Надтеречни района «Кругловский» совхоза тракторно-кхаш леладеча бригада бригадир вола Сербиев Махьмад ва соца кхай тIа. Цо шоай механизаторех дув...

Шоаш дена дош кхоачаш а деш итт дийнахьа йистебьлар уж ка бола ялат чуийца. Цул тIехьагIа дIадоладьд цун тIехьа доагIа балхаш а. Лоацачa хана хьаарадькхад кхай тIара чa, тIакха дискаш дaькад. Уж балхаш дечa овсарле лакха йолаш къахьег механизатораша Солтаханов Лечас, Исрапилов Висита, Солтаханов Мусас. Балхаш дика довзаши техникаца доттагIал тессаш механизаторашь ба укх. Цудухьа цар шоаш мелдер дог лазаш а ду. Механизатораша ишттa къахьегаш хиларах деррига балхаш дикал лакха йолаш чахх а доах.

ХIаьта хьагулдaьча чах аргIаш деш боахи стогометатела тIа вагIа Магомедов Шамхаш болхлой Шамилев Оалхазари Манаса Мовлади. Цар хIанзале кхо бIаь тонн чах доккхий аргIаш даьд. Болхлоша дош деннад дерригача чах пхе дийнахьа аргIаш даь доахаргдолаш.

Хьинаре къахьегаргдолаш дош деннад мукъадаьнна лaьттa оахаш боахкача механизатораша Булатов Махьмаден Гинаев Мусаси. Цар лерхI 766 гектар хулаш дола лaьттa 10—12 дийнахьа аьха дакха. Хьалхара шу дац цар шоай К-700 маркаx йолча низболча тракторашца лaьттa оаха. Массехк дийнахьа 210 гектар лaьттa аьхад механизатораша хIара дийнахьа 32—35 гектар а оахаш. Цу тIа рапс яха буц дIаюваш ба механизатораш. Цар деча балхашта тIахьожам лоаттабу отделене управляюще Гинаев Алама. Раьза ва из шоай механизаторашa беча балха.

Цар кийчдaьча лaьттa рапс дIаюваш вoал Умтаев Iийса. Хьалхарча дийнахьа нормагIа 14,6 гектара тIа дIае лаш цо дIайийра из культура 20 гектара тIа.

— Лаьтта геттара дика кийчдаьд, догдоагIа ишттa кийчдaьча лaьттa болх бe a, — йоах Iийсис.

Ялат чуийца даьнача кхашка тракторий мотораша ду таташ гаьнна хьахоз. Тешшаме да шоай ханнахьа деррига балхаш совхоза механизатораша чакхдоахаргхилар. ТIадоагIача шера хургболча хьувкъама лард йоллаш боахк уж.

А. ХАЖМУРАДОВ,
«Путь коммунизма» яхача газета корреспондент.

ОВСАРЕ БОЛХ БУ

Баьцадаарий культураш кхеяра лостам болаш я Грозненски района «Советская Россия» яха колхоз. Ваьъда, цо новкъарле яц ялата культураш лелае а. Ялх бIаь гектар дIалоац укх шера цу колхозе индустриальни хьисапе дIайийнача хьажкIаша. Доккхий социалистически декхараш тIайийцад боахама кхаш леладераша. Цар дош деннад хIара гектара тIара 40 центнер фуальяьха хьажкIаш чуя. ХIаьта фу даьд лаьрхIар кхочашдара?

Хургболча хьувкъама лард йолла соахка гурахьа денз йолайир. ХIара гектара тIа шийтт-шийтта центнер кхоачийташ минеральни удобренаш а тоссаш деррига лaьттa кIоарга эйба аьхар. Цу кхай тIа хьалха гурахьа дув ялат кхедаьдар. Эйба лaьттa оахаш геттара дика къахьийгар механизатораша Тасуев Исрапилеи Исмаилов Геланеи. Дй дIадахийташар царех хIаране дийнахьара норма 140—150 процент кховчаш ца еш.

Кхай тIа трактор араяккхал лaьттa докъделча маккхаш даьхар, овсар сихагIа хьатIадалийтара аьттув а луш. ХIаьта овсар хьатIадаьначул тIехьагIа урагIеи пхьрагIеи шозза культиваци йир оасар доха а деш.

Эшача боарамга дIахкхоачаш лaьттa дIоахделча дискови деза маххаш тIехьадийза тракторашц гербицидаш тохара лаьрхIа вIаштIехьъяьха агрегаташи араьлар кхашка, кхы мел эшар дир.

ХьажкIаш лоацачa хана — ворхI балха дийнахьа дIадийна яьхар. Цу боахама кхашка дика хьувкъаш я «Одесская-10» яхача сортах йола хьажкIаш. Уж 450 гектара тIа дIайийра, хIаьта дисача 150 гектара тIа — «ССК-363» яхаш йола венгерски гибридах яраш.

Дика дегIаяхка хьажкIашта новкъостал дир маьшша шозза техача хиво а. Цкъа насосашца канала чура хьа а озаш тIахецаш диллар из, хIаьта шозлагIа догIав хьисапе хий деттача установкашца. ХIанз кхозлагIа тохаш да хий. ХьажкIа фийг бизийтара гIо дергла цо.

Юртбоахама культурашта хий тохара лаьрхIа вIашагIъелла звено я колхозе. Цунна кулгалдеш ва дукхача хана денз хий дуллаш къахьегаш вола, хIаьта йоккха опыт Iоаль Ибрагимов Муса. Дийнахьа а бус а къахьегаш ба цу звенона юкъебоагIаш бола Гайсуев Юсуп, Исраилов Махьмуд, Тадаев Iимран.

Укх деношка гурахьа дIадийна хиша ялат чудерзадаь даьккхар колхозхоша. Из болх лийрхIача тейпаре 12 дийнахьа баь баьккхар. Дика хилар хьувкъам а. ХIара гектара тIара 28 центнер ялат чуийцар, плац 25 йолаш. ХIаьта комбайнераштa юкъе лярка хиннача яхье хьалхара кхо моттиг Виситаев Мохьмада, Султуханов Султана, Садулаев Вахас яьккхар.

Къаьстта дукха балхаш де дезаш да хIанз колхозa хьатта. Чуийца ялат цIендеш, докъадеш латт. ХIаьта паччахьалкхенга хIалзле 500 тонн дехкал, шера планагIа дохха дезаш хиннар 200 тонн мара доацача. Дерригa а 750 тонн ялат дохкa лерхI колхозхоша паччахьалкхенга. Из хьалха тIайийца хиннача социалистически декхарийла а 350 тонн дукхагIа да.

Ялат чуийца даьнна дале а цунах мукъадаьннача кхашка соцаш дац балхаш. Чагулдеш. из дIадаьккхача лaьттa оахаш. доакъара шозлагIа юв культураш дIаюваш ба механизатораш. ХIаьта шозлагIа юв культураш 395 гектара тIа дIае ейа, керттерча даькъе хьажкIаш а юваш. ХIанзале ши бIаь гектар лaьттa дIалаьцад цар.

Из болх беча геттара дика лоархIабу шоай декхарех механизатораш Джунайдов Iаьлви, Солтаханов Джамлайла.

Цхьайтталагlча пятилетка хьалхара шу геттара дика чакхдаьккхар дукха шоай низ дIакхоачар деш къахьегаш хьабоагIа цу боахама колхозхой. Цунца цхьана, кхашкара балхаш кхы а сихагIа леларгдар цхьацца долча кхоачамбоацараша новкъарле ца йоре. Запасной оатхалаш ца хиларах 24-ех болх ца беш 17 трактор латт колхозе! Из гIулакх ишттa долга ховвеций-хьогI КПСС Грозненски райкома, «Госкомсельхозтехника» объединене кулгалхой.

С. АКАЕВ.

Цхьайтталагlча пятилетка хьалхарча шера план хаьнал кьалха кхоачашъяра доккхий декхараш тIайийцад «Грозтрубопроводстрой» треста гIишлонхоша» Уж ханал хьалха кхоачашдара шерра социалистически яхь йоар-

В. ДЗИСЯКА сурт.

Доакъар – шортта

ЦХЬАН ШЕРАЙ АХ ШЕРАИ ТОЪАРГДОЛАШ

Дукха хьайбаш да «Гудермесский» совхозе леладеш. ХIанз царна кхоачамболлаш доакъар Iалашдарах тийша хургдa хьайбай продукци яккхаран из йохйеран укх шера а цунца цхьана ерригача пятилеткa а планаши декхараши кхоачашделга. Из дика хкетаду совхоза кулгалхоша, хьайбаш леладераша. Цудухьа хIанз шоай низ дIакхоачар ду цар доакъар Iалашларца бувзам болаш хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашде гIерташ. Декхараш зIамига а дац. Масала, укх шера Iалашъе езаш я 1600 тонн йол, бархI эзар тонн силос, ялх бIаь тонн сенаж, деккха деза йиъ бIаь тонн баьца витаминни хьоар. Цхьабакъда, цаI-ах шера кхаба тоаргдолаш долкъар кийчде дош делар совхоза коллектив.

Аджибарнгов Курбана кулгал а деш доакъар Iалашдара лаьрхIа отряд вIашагIъеллай совхозе. Цун доалахьа я йиъ косилкa, ялх аргIаши йиъ холаши ду агрегаташ кхы тайпа хилиза ярглоаца техника.

— Хьалхара хIара отделене шоай низенца Iалашдора доакъар. Техника ца тоъаш, хIаьта из маьшша йолаш хилча а сов трактор, кхыйола агрегат яккха гIерташ отделене управляющеш, бригадираш укхар совхоза конторе каст-каста. Цул совгIа, доакъар Iалашдара план кхоачаш ца йича шоаш техникаца, нахаца Iалаш ца барах боахама кулгалхой, специалисташ бехке а беш, шоаш кIалхара бaла гIерташ хулар, цхьайолча хана бехк шоай боллаше а, — дувц совхоза керттерча агронома Хамидов Сайдамина. — ХIаьта хIанз лаьрхIа бригада вIашагIъеллачул тIехьагIа, из хилац. Доакъар Iалащдеча бригадерча хIара сага дика хов ше де дезар. Цудухьа лакха я ерригача коллектива къахьегама овсаре. Цхьан отделене доакъар Iалашдаь баьча шозлагIча, тIаккха кхоалагIча болх бригада болхлой.

Керттерча даькъе хьайбашта мошача доакъара лаьрхIа чу а эцаш, хIанз шозлагIа люцерна хьокхаш боахк механизатораш.

— Тхо раьза долаш ба укх шерара люцерна хьувкъам. Дуккхьашха хьекхача цу баьцах кийчйир эзар тонн йолли 600 тонн сенажи. Из дика хьокхам ба. Дукха кIезигагIа бац шозлагIа чуэцача люцерна хьувкъам а. ХIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 60 центнер мошa доакъар доал. ХIаьта хьалха хьокхаш 80 центнер даьлар, — йоах Хамидов Сайдамина.

Геттара дика къахьийгар доакъар Iалашдеча бригада коллектив месячник хиннача юкъа. Сайдамина йийцачох 900 тонн йолли ерригa сенаж июнь бетта Iалашйир. Цул совгIа цу юкъа рапсах еллар, дукха хIана ца эцаш, 1400 тонн башха дика силос. Из доакъар Iалашдеш къаьстта доккха дакъа даьлар механизаторашe: Мусапар Нажмуддина, Мартануев Шамила, Арцуев Мохьмада, Имиев Сайд-Мохьмада, Дукуев Хьусена, Муслимов Хас-Мохьмада. Масала Мусаханова норма 160 йолаш — 180 гектара тIара буц хьеккхар месячника юкъа, хIаьта Имиев Сайд-Мохьмаден Дукуев Хьусенеи хIаране 185 тонн йол дIаехьар кхай тIара, норма 150 йолаш. Ишттa овсаре къахьийгар кхычар а.

Дукуев Хьусен хIанз люцерна хьокхаш ва. Дика кхеталу цо шозлагIа хьокхача баьцах кха сихагIа мукъа мел доакхк кхозлагIа хьувкъам чуба беза ха гаргагIа хургйолга. Цудухьа къахьегаш норма 140 — 150 процент кхоачашъю цо. Ишттa хьинаре болх бу шийх трактора лафет тIехьа а йийза кхай тIара ферме моша доакъар дIахкухьаш лелача механизатора Заркаев Хаваца а.

— Ши-кхо ди даьача аьла лаьрхIа хьакха йолаергья оаха люцерна. Юкъера лаьрхIача ялх бIаь тонн из доакъар кийчде карагIаргда аьнна а хет. ХIаьта люцерна кхоалагIа хьокхаш кхы а 400 тонн йол Iалашъе вIаштIехьдаргда хийцца а. Цу тайпара, укх шера кийчъяь йол ши эзар тоннагa дIакхоачаергья оаха, хIаьта цул а дукхагIа Iалашъе йиш йолаш тоpонваш а я. — йоах Хамидов Сайдамина. — КхоалагIа хьокхаш люцерна хьувкъам алсамбаккхарах хIанзе а йоахо ю. ШозлагIа хьекха мукъадаьннача кхашка минеральни удобренеш а тувсаш хий дуллаш латт. ХIаьта цаI-ах шера хьайбаш кхаббал доакъар Iалашдергда аьнна тIайийна социалистически декхар кхоачашде тха совхоза коллектива низ дIакхоачаргхилярах шеко а яц са.

Дика вIаштIехьдаьккхал боахаме баьцийи витаминни хьоар доаккхилга а. Из тайпа доакъар кийчду ши агрегат я хIанз боахаме. ХIаьта соахка цаI мара яцар. Цар шиннега а шин сменагIа болх байт. Норхаш дика тIех кхоачашъю Отарбиев Билала кулгалдеча смено.

Доакъар дика хилийтара къаьстта терхам тIабохийт Аджибарнгов Курбана бригадо. Тамаш а яц. Цо Iалашдеча доакъара дикалга хьожаш хургйолаш лаьрхIа комисси вIашагIъеллай совхозе. Цунна юкъебоагIа ревизионни комиссе председатель, керттера зоотехник, халкъа тIахьожама комитета викадаш. Цул совгIа, Iалашду доакъар дикагIа мел хула дукхагIа ахча тел из кийчдеш боахкача наха. Iалашдеча доакъара дикал лакхагIа хулийташ болх бе безам хулийт цу гIулакхо.

М. ХАМАТХАНОВ.

ЯЛАТ ЧУЭЦАРА БЮЛЛЕТЕНЬ

(ЧУЭЦА ДЕЗАЧОХ ПРОЦЕНТАШ)
30 июль хьатIакхочaш

Районаш	Аьрдав	Ялат дIалелара дIаяи кхоачашдир	Кийчдаь ду
Шалински	92	276	9
Ачхойски	100	167	31
Ачхой-Мартановски	90	150	28
Сунженски	100	147	17
Гудермесски	100	138	53
Назрановски	78	129	21
Грозненски	100	124	38
Шелковской	100	119	37
Урус-Мартановски	97	111	14
Надтеречни	99	90	12
Малгобекски	90	41	1
Ножай-Юртовски	89	—	—
Веденски	77	—	—
Советски	75	—	—

НОВ. Н. А. КУДИНОВАЙНА «НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЗАСЛУЖЕННИ ЭКОНОМИСТ» ЯХА СИЙЛЕН ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

У К А З

Планово-экономически балха даькъе дика хIамаш карагIдувлaрагIен общественни вахаре хьинаре дакъа лацарагIен «Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни экономист» яха сийлен цIи лойла нов. Кудинова Нионела Алексеевнана — Къулбаседа-Кавказски машиннаькъа Грозненски отделене планово-технико-экономически отдела начальника.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный, 1981 шу, 31 июль.

НН. А. Б. ГИШАЕВА, М. И. СТЕПАНОВА, Т. Ф. ТЕСЛИНАНА, П. П. ШЕСТАКОВА «НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ТРАНСПОРТА ЗАСЛУЖЕННИ БОЛХЛО» ЯХА СИЙЛЕН ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

У К А З

Транспорта даькъе дика хIамаш карагIдувлaрагIен общественни вахаре хьинаре дакъа лацарагIен «Нохч-ГIалгIай АССР транспорта заслуженни болхло» яха сийлен цIи лойла:

Гишаев Аван Баутдиновича — Къулбаседа-Кавказски машиннаькъа Грозненски отделене Грозненски хоамбарси бувзамен дистанце электромонтера.

Степанов Михаил Игнатьевича — Къулбаседа-Кавказски машиннаькъа Грозненски отделене Гудермесски локомотивни депо начальника.

Теслина Таисия Федоровнана — Къулбаседа-Кавказски машиннаькъа Грозненски отделене Гудермес станце оператора.

Шестаков Павел Павловича — Къулбаседа-Кавказски машиннаькъа Грозненски отделене Гудермесски депо слесара.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный, 1981 шу, 31 июль.

НН. В. П. АГАРКОВА, Л. Н. ИВАНЧЕНКОНА, А. КУЖХАДЖИЕВА, А. Х. МОГУШКОВА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

У К А З

Производственни планаши социалистически декхараши кхоачашдеча доккхий толамаш дахарагIен общественни вахаре хьинаре дакъа лацарагIен Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла:

Агарков Владимир Петровича — Къулбаседа-Кавказски машиннаькъа Грозненски отделене болама отдела начальника заместитела.

Иванченко Лидия Ивановнана — Къулбаседа-Кавказски машиннаькъа Грозненски отделене Грозни станце дежурнена.

Кужхаджиев Абубакара — Къулбаседа-Кавказски машиннаькъа Грозненски отделене мовхьаш тIадоттечеи Iодоассадечеи белхий Грозненски механизированни дистанце стропальщика.

Могушков Хьусена Ахьмада — Къулбаседа-Кавказски машиннаькъа Грозненски отделене наькъа Грозненски дистанце наькъашка хьежача мастера.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный, 1981 шу, 31 июль.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА ХОАМАШ

● УЛАН-БАТОР. Планал совгIа 8 миллион тугрика маьха продукци ворхI бетта арахийцай халкъа Монголе гIишлошъеча промышленноста предприятеца. Из дIадахача шера цу хана арахийначул дикна дукхагIа я. Социалистически яхье хьалха йоагIа Дархан яхача города предприятеш.

«МНРП XVIII съезда решенеш — вахаре» — цу девизагIа болх беш ба Дарханcки керамзитови завода болхлой. Предприятe хьалха латтача бригадашеи участкашеи кхоачашъяьй 8 бетта план. Советски специалисташ гIо даьл арахеца продукци дикагIа хилийтара.

● ДАМАСК. Сире президента Хафез Асада тIайийцай уккхаза йола ОСП исполкома председатель Ясир Арафат керте латта Палестина мукъаяккхара Организаце исполкома делегаци. ВIашагIкхийттача дийцар Ливанерeи ерригача ГаргIарча Малхбалерeи хьал. Цар шоашта хетар вIашт дийнар ливански палестински халкъашта дуьхьала Тель-Авива агрессиюхатохара наькъий хьанъехьа. ОагIонаша белгалдир регионерча империализмаи сионизмаи планашта духьала оттара вIаши цхьана гIулакхаш леладелга чIоагIде шоаш кийча хилар.

● САН - ФРАНЦИСКО. Республикански администраце экономически политикана ира критика йир Калифорне губернатора Э. Брауна. США судебни органий ассоциаце хIара шерарча конференце Сан - Францискe къамаьл деш цо белгалдир американски экономика тоаяра Рейгана правительства чакхдаха могадаьча гIулакхаша США йоккхача бизнеса хьашташ мара кхоачаш а дац, мугIарерча американца бокъо телха а ю. аьнна. БIаьхийчаргара йоаха налогаш кIезигъяро мехкa экономически проблемаш къоастаергьяц, аьлар губернатора. Администраце налогий реформаш йоккхача корпорацешта мара пайда луш яц, аьнна белгалдир цо.

Ядерни тIом хилара кхерам чIоагIбарга вута США тIема бюджет йоккхагIа яр харцахьо лаьрхIар Брауна.

● ОТТАВА. Канада транспорта министра Жан-Люк Пэпэна хьакхайкадаьд 15 машиннаькъа пассажирски маршрут дIакъовлилга, царца шиъ трансконтинентальни а йолаш, кхыча ялх лостамагIа поездаш кIезигагIа леларгйолга. Цу «кхом баро» болх боацаш вутаргва машиннаькъа транспорта 1600 болхло. Машиннаькъахой профсоюзаша шоаш цунна духьала хилар дIакхайкадаьд.

(ТАСС).

КХОАНА — МАШИННАЬКЪАХОЧУН ЕРРИГСОЮЗНИ ДИ

«БОЛАТА НАЬКЪИЙ» КЪАХЬЕГАМХОЙ

Шоай традиционни цIей белгалъярча хана дезду Грозненски машиннаькъахоша. КПСС XXVI съезда решенеш кховчаш а еш машиннаькъа Грозненски отделене коллективо дукха болх баьб мовхьаш дIа-юха кхахьара процесса технологи аргайоккхаш тоалра, цун эффективность лакхъяра.

Мовхьаш дIа-юха кхахьара ах шера задани хана дикъ дя хьалха кхоачашйир.

«ХIара вагона — эффективни оборот» яха КъулбеседаНавказски машиннаькъа хьахнина инициатива кхоачашъяра чотагIа соакха хьалхарча клх бетта хинначул 2,4 процент сихъьаьй вагона оборот укх шера. Цун чотагIа денни-буси 150 совгIа вагон мукъаллийтар. ХIьата моттигерча вагоний оборот соакхарчул 8,2 процент сихъьаьй. ДикагIболча диспетчераша доагор чудолча состинай ден-ненбийсанарен маршрутни сухал эзар километрага дIакховчаю. Отделене участкашка гIолла толашагIболча машинисташа дIайнгай беза мукъ тIабола 6800 состав. Цар планал совгIа дIайихьай 3 миллионал совгIа тайптайпара продукци. ТIателIа къовсам лоаттабу поездаш Iаьхагlен езагIен хилийтара тIехьа.

Локомотивех пайда эцара планови задинеш социалистически дейхараш кхоачаш делга тешшаме леладу. Масала, ден-бус локомотива къахьегама овсарле лакхъяра план 103 процент кхоачашъяьй. Цудухьа Гудермесски локомотивни депо вIаштIехьдаьннад локомотивех соаккарчул дикагIа пайда эца.

ТIа-тIа дукхагIа хулаш латт, халкъа боахама мовхьаш дIаккухьилга сихдара «Машиннаькъа транспорт комплексни дегIаккуллара хьакъехьарча» КПСС ЦК, СССР Министрий Совета сацамга хьежжа отделене боахамаш технически дакъе тоаду, участкаш керлача техникаца, толашагIболча технологеца Iалашдю. Прохладная — Гудермес, Гудермес — Грозный яхача участкашта электрификаци яьй, цига автоблокировка, электрически централизаци яьй.

Укх шера дIахо а деш да Артезиан, Ильменни яхача станцешка наькъаш дIаьхдира балхаш, цига оттаю керда техника, хIьата Ханкала яхача станце хьалъеш латт мовхьаш Iодоассадеча ковна шоллагIа аргIа.

Мовхьаш дIаккухьача дакъа лоаца еррига службаш шоайла социалистически яхь лелаеш я. Грозненски химикий, «Электроприбор» завода болхлой инициативагIа яхь лелаеш я 17 предприяти, 240 цех, 48 участок, 56 смена, 496 бригада. Отделене хьахиннай социалистически яхьа керда формаш. Поездной диспетчераштa юкъе «Со — диспетчер» яха конкурс кхайкаьй. «Хьаэцаш хинначул дикагIа йолаш дIале» яхача девизагIа болх бу Гудермесски локомотивни депо дукхача локомотивни бригадаша. «ХIара операце материалийн запасной оатхалийн кхомбе» — цу девизагIа къахьег Грозненски вагонни депо автоконтрольни пункта коммунистически къахьегама коллективо. «Лакхача эффективноста дикала узел хилийтара» тIехьа яхь лелаю Грозный, Гудермес, Червленно-Узловая станцей коллективаша.

Машиннаькъахой дезача денна дика совгIаташ, кийчдеш накъабаьхкаб тепловозий машинисташ Карпенков Иван, Ерешенко Владимир, Шкутов Олег, Юрченко Феликс, слесарь Шпонь Юрий, кхы дукха бараш а. Царех цхьаккха еш нормал тIех мовхьаш дIа-хьа ца хьош доагIачул дукха дукхагIа доагор е электроэнерги кхоца еш.

Н. КУДИНОВА,
машиннаькъа Грозненски отделене планово-экономически отдела начальник.

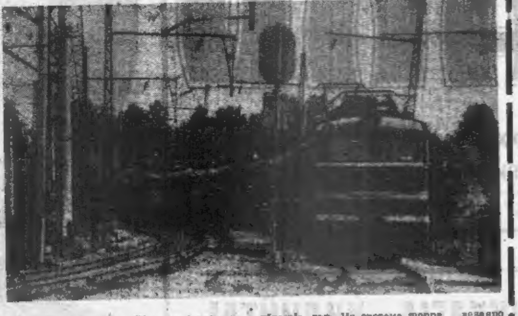

Московски область, Щербинка яха станци. Бокъха болх беш я машиннаькъа Министерства Центральни Iилма-тохкама института испытательни гома коллектив. Машиннаькъа тIехь хьахинна хIара керда хIама балха юкъе доаладьлехьа массе оагIорахьара хьоаггIа тохкам беш чакхдоаккх укказа. ХIанз укказа тохкамаш деш да деза мовхьаш кхухьача цани, кхаь кхьиеттел биъ а электровозаца е тепловозаца дIаувзаш йолча поездашта. ХIьата ерригга локомотиваш ледаер цхьа бригада мара яц. Из система шерра леларро бокъха экономически пайда лурба.

Экзамен луш я иштта городашта юхе гIолла лелара йола керда электропоезд — ЭР-9Е. Цун схема серийни арахецаш ярел тешамегIа а электроэнерги а 1,5 процент кIезигагIа йоагаю цо.

СУРТАШ ТIА: 1. массехк локомотиво дIаувзаш йола деза мовхьаш кхухьа поезд; 2. Iилма-тохкама института бувзама отделене дикагIа бола инженераш Б. С. Лоткини М. Г. Левини (аьтте хьаравр) массехк локомотиво дIаувзаш йолча деза мовхьаш кхухьача поездашта ергIанара тохкамаш деш ба. Дукха чоалхане йоацача электронни устройства новкъосталца машинист а цун гIовча а хьежа йиш йолаш ба поезд тIехьа тессача кхыча локомотиваша болх мишта бу.

В. БУДАНА сурт.
ТАСС фотохроника.

КЕРДА КОТАЛОНАШ ЙОАХАШ

Ерригсоюзни машиннаькъахочун дезача цIейка дика къахьегама совгIат кийчдаьб наькъаенай Грозненски локомотивни депо коллектив. Халкъа боахама мовхьаш дIа-хьа кхахьара хьалхарча ах шера план 101,2 процент кхоачашъяьй цо. Укх къахьегама толамаш кхы а дикагIа хилла йиш хилар хьахьокх июнь бетта дахьича производственни хьокхамаша. Халкъа боахама мовхьаш дIа-хьа дахьара бетта план 113,4 процент кхоачашъяьй цо. Из толам бакхха вIаштIехьлаьлар цул хьалхарча бетташка хиннараш мара торонаш, тепловозаш, электровозаш доацаваехьа. Депо машиннаькъахой бехкагIа а доацаш укх шера хьалхарча бетташка мовхьаш дIа-хьа кхухьача пхьадола кхоачамбоацараш ийседелар.

Грозненски локомотивни депо машиннаькъахоша чIоагIа раьза болаш хьаллаьцай КПСС ЦК могаиь йола дIаьхагIа поездаш а хулийташ дукхагIа мовхьаш дIа-хьа кхухьаргдола гIулакх дара москвичаша дIайолаяь инициатива. Укх шера депо тепловозникаша дIа-хьа йигай деза мовхьаш тIадола 2904 поезд, царна планагIа лаьрхIачул совгIа дIа-хьа дихьад цхьа миллион совгIа тонн халкъа боахама мовхьаш. Цун чотагIа нажчахьа хьокхас йишйолаш мукъаллийтар 300 локомотиви локомотивни бригадей. Деза мовхьаш кхухьача къаьстта дика къахьегарца белгалбаьнна ба тепловозий машинисташ В. Н. Еременко, Н. Ф. Пасенко, Н. П. Соколов, кхы дукха бараш а.

Локомотивий депо машинисташа ха а ховш дика поездаш лелаярах, боагIача хьисапе цар автотормозех пайда нйбарех кходаьд 242 тонн дизельни доагори ах миллион гарга киловатт-сахьат электроэнергии. Кхон баран хьурмат даран тIехьа лоаттабеча къовсаме башхадика толамаш дахарца белгалбаьнна ба машинисташ А. В. Бабенко, К. Н. Вовкушевски, И. К. Карпенков, кхы дукхха бола пассажирски поездаш лелаю машинисташ. Дукха дизельни доагори электроэнергии кхоьий мовхьаш дIа-хьа кхухьача поездаш тIарча машинисташа а.

Дукха ха йоацаш кепа в теха арабаьлар «Бийдалв, доагора-энергетически, кхыйола материальни ресурсаш кхояран царех дикагIа пайда нйбаран бола болх чIоагIбара» хьакъехьара КПСС ЦК, СССР Министрий Совета сацам. Цул тIехьагIа кхы а чIоагIагIа къовсам лоаттабе болабаьб локомотивни депо кхом баран хьурмат даран тIехьа. Из лоархIаме партийни документ арадаьлча депо клубе хилар «Хьадийллача письмо ди». Цига локомотивни бригадаш вIашагIкхийттар отделений кулгалхоща. Грозненски отделене диспетчераша. Дагардар дувцаш а хоадамболлаш а къамаьл хилар цига. Дийцар дар кхом баран хьурмат даран тIехьа керттерча дакъе къовсам лоаттабераш, цу гIулакха тIехьа дог лазаш бараш машинисташ ба ахаш. ХIьата шоай участке гIолла хьем ца беш поезд тIехьалийта езараш, кхом бара дола наькъаш техка дезараш ба диспетчераш, станцешкара дежурнеш, путейцаш, связисташ, вагонникаш. Масала, машинникъ тIехдикача хьала тIа хилийтаро вIаштIехьдоалийт лаьгI ца йолийташ мабодда поезд дIаяхийта — из ба доагори, электроэнергии кхоире бола цхьа накъ. Нагахьа санна дIахо лха бокъо ца луш йола сигналаш телаш е перегонашка поезд сецаеш хуле цо доагIачул дукхагIа йоаийт энергоресурсаш. Лоацца аьлча, машинисташа дийцар дар кхомбечен хьурмат дечен дизза дакъа эца декхарийла диспетчераш, путейцаш, вагонникаш хилар.

Духхьашха локомотивни депо болх бе волавелар со слесарь волаш, цул тIехьагIа мастер волаш болх-бир, тIаккха локомотива тIа болх бе вахар. Цудухьа ала безам ба са ремонтникех лаьца а.

Ремонтни цехий болхлоша а къовсам лоаттабир машиннаькъахой цIейна къахьегама совгIат кийчдара. Производства эффективности балха дикали лакхъяра тIехьа йоаржаьлча социалистически яхье хьинаре дакъа лоацача цар тепловозашта подъемни ремонт яра ах шера план 102,8 проценти йоккха периодически ремонт яра план 105,5 проценти кхоачашъяьй, тепловозаша ремонте латташ йоаккха ха 1,1 процент кIезигъяьй. Ремонт ярга дIабола мах дикка лохбаьб.

Уж толамаш доахача дизза дакъа лоац депо рационализатораша а. Цар укх шера кийч а яь производствана юкъейихьача 66 рационализаторски предложение шера пачмахьалхенна беш бола пайда 20 эзар сом да. ДикагIбола рационализатораш лоархIаш ба слесараш Н. В. Зозуля, Е. И. Баев, П. И. Вахтин, токарь Д. Висарсов, кхыбараш.

Н. ПОЧИНКИН,
Грозненски локомотивни депо шоллагIча класса машинист.

ЭЛЕКТРОЭНЕРГИ КХОЕШ

Шера тIаийоача социалистически дейхарех цаьн ахи миллион киловатт-сахьат электроэнерги кхое езача, укх шера хьалхарча ялх бетта «Старогрознефть» НГДУ мехкдаьттахоша кхоьий цхьа миллиони 800 эзари киловатт-сахьат электроэнерги. Из толам баккха цар вIаштIехьдаьннад мехкдаьтта доадачарчен цунна обработка етарчен мощностех кхетамца пайда нйбарах, электропередачай линешта хан-ханнахьа ремонт ярах, кIезигагIа электроэнерги Iни йовейтара тIахьожам лоаттабарах.

«Бийдал, доагора энергетически материалаш, кхыйола материальни ресурсаш кхояра а царех дикагIа пайда нйбара а болх чIоагIбара» хьакъехьара КПСС ЦК, СССР Министрий Совета сацам бийца а бийца мехкдаьттахоша белгалъяьхай кхом баран хьурмат даран тIерраяь йола мероприятеш. Солени балка яхача моттигерча котельнена реконструкце а лаьрхIад, цига дукхагIа пайда луш йола керда яьш а оттадеш, хIанзарча хано дIамадехара йола электроаппаратура а оттаергьа цига, мехкдаьттахой бахача гоподашнарча конденсатех шозлагIа пайда нйбе болаберrа.

Мехкдаьттахоша тIеххоачашду задапел совгIа «IаьржашIа доцув» даккара укх шера цоаш тIанйца социалистически декхараш. Дерригача технико-экономически хьокхамий ах шера план тIехкхоачаш а я, кхы а хьинарегIа къахьегаш ба уж укх июль бетта. Бетта планал совгIа 1400 тонн мехкдаьтта даккха дош деннад цар. ХIьата йола 20 дийнахьа цар даьккхад эзар тонн мехкдаьтта, ер шу доладелча денз задапел совгIа даьккхар 9330 тонн я. Планал совгIа продукци маьхала яккхарах укх шера пачмахьалхенна баь пайда 133 эзар сом да.

Сорокотягин Николай Иванович керте латтача № 1 йолча цеха мехкдаьттахойн. Царел тIехьа ца юсаш хьинаре къахьегаш я инженераш Щербаков Федор, Кузьмин Константин керте латтача мехкдаьтта тIоенашта яиз тIалоаттабара йолча цехен пароводоцехен коллективаш.

Т. АЛИКСАНДРОВ.

ЛОАЦА ХОАМАШ

ВАРГIАТА САЛОI

Хьинаре къахьегарал совгIа дина са а лоI республикерча энергетикаша. «Грозэнерго» районни энергетически управлене болхлой, инженерно-технически болхлой, гIулакхера нах укх деношка шин дийнахьа салоIаш хилар Каспийски форда тIа. Кавткаста энергетикаш шоай делалашца салоIаш хул Махкетерча, Манасерча шоллагIча ТЭЦ-ен «Грозэнергоремонт» яхача ремонтно-наладочни предприятен (салаIара йолча балашка).

ХIанз цу балашка шоай делалашца салоIаш ба Къахьегама Сийлен кхоалагIча степена орден лелаеш вола слесарий-турбинистий бригадир Нетреба Виктор, слесарь Малыхин Петр, инженераш Глущенко Владимир, Федосенко Николай, кхыбараш.

АХАРХОША ВАРКАЛ ЙОАХ

ЧIоагIа доттагIал тоссаденнад объединени Грозненски ТЭЦ-а цхьоалагIчен кхоалагIчен электростанией энергетикаштен Сунженски районерчи «XX партсъезда» цIерагIча колхозан ахаркоштен юкъе. Энергетикаша колхоза лоаттаю цунна эшаш йола материалаш. Цул совгIа шаккхе электростанцей энергетикаш, инженерно-технически болхлой, гIулакхера нах хIара дийнахьа хул колхозера дика хьийкъа баьпадаараш чуэцаш. Ахархой баркал яхаш ба энергетикашта.

С. ХАЧАТУРОВ.

МАССАДОЛЧА ХIАМАЛ ДЕЗАГIА — НАЬХА МОГАШАЛ

Октябрьски революци ялалца хIана Назрановски районе уллача моттигашка бахача нахах лорий дешар дийша сах хиннавац. Ерригача Назрановски округе а цхьа специалист марё хиннавац, хIаьта из а — БурокIазарча крепостерча гарнизона тIема фельдшер. Цу хана наха юкъе чIоагIа даьржа хиннад инфекционни лазараш, туберкулез, лешт хиннад Iодаь хIара пIаьлагIа дола бер.

1925 шера районе хьайилла хьалхара больница, из яр хIанз Наьсар-Кертера юкъхьнарча школа чуйолча цIагIа. Из хьайилла тIема лор вола азербайджанец Алибеков Кулибек Алибекович.

ХIаьта 1929 шера болх бе болабу районни больница а, цхьайолча юрташка — кхы йола лорий учреждененш а.

ТахантIарча дийнахьа районе бокхха теркан тIабохийт наьха унахцIено лорайра. Укхаза я 280 менги бола центральни а, 50 менги бола ТIой-Юотара а больницаш, 100 менги латташ йола туберкулеза духьалара диспансер а, сихача гIон станци, районни поликлиника, берий консультаци, массехк юрта а, предприятешка а лорий учреждененш, 50 моттиг йола бераш беш, берашта шура лоаттаю цик нукха.

Наьха унахцIено лораеш ва 100 лор, 240 юкъера дешар дийша болхло. ТIеххьарча ихе шера хьалха хинначул нийсса шиъаш хIана бий аьна дукхагIа хиннаб тха болхлой.

Дарбана керттерча корпуса ремонт яр бахьан долаш, бераш ду отделени хьалъярагIа больницера менгеш 130 кхоачаш IотIакхийтад.

Шерагара — шерага товлу профилактически учреждений материально-технически базе, уж Iалашъю эшш йолча инвентараша, инструментаца, оборудованела.

Духхьал укх тIеххьарча шин-кхаь шера оаха нйнай 100 эзар сома мах бола оборудовани. УнахцIено лорайра бюджет лакхьеннай 200 эзар сомага кхоачаш.

Района унахцIеной организацна деша тоабу районни больница болх, наха дика гIулакх а дарба а хургдолаш.

Цу гIулакха хьайийллай оаха чоннаш хиннача наха дарба ду специализированни менеш латта отделени. БIаргий лазарашта дарба ду отделени, укх отделене Нохч-ГIалгIай АССР унахцIено лорайра министерства приказагIа шоай унахцIено товр йиш йолаш ба Назрановски, Сунженски, Ачхой-Мартановски районашкара нах.

ХIанз Назране хьалъеш латт йоккха дарбан объект, цу чу хургьа 240 менги бола стационар сменагIа 600 саг тIаэцаш йола поликлинике. Цу объекто тоьо хулийтаргья кардиологически, неврологически, онкологически отделенеш хьаелла.

Центральни районни больница болхлоша бокхха теркан тIабохийт инфекционни лазарашн, бераш цамогаш хилар а, довр а кIезигагIа хургдола мероприятеш чакхьярча, нохаi могашал лорайра, наха юкъе профилактически тIахьожам бара.

Ала деза, мелла керда техника хиларагIа цамогаш хиннача сага кхел лора бе йоалилга. Квалифицаци дика хилар, шин ханнахьа унахочун лазара бахьан фуд хар а, цун гIо дар а да керттера дар.

Цудухьа лораша унахцIено юкъерча болхлоша хIара шера шоай балха гIоза лакхьяра чакхйоах лакхара квалификаци луш йола курсаш.

Белгалдаккха деза, укхаза болх беш болча нахах цхьа саг Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни лор яха цIи. 10 совгIа саг пачмахьалхен спетIаташ а, унахцIеной отличник яха знак а лелаеш хилар.

Районе наха дика лоархIаш а дукхабезаш а ба лораш: укх денош Халкъий доттагIален орден еина М. А. Горбанова, М. У. Кодзоева, К. Р. Ужахов, Х. Х. Талдиса, А. А. Рагимханов, А. И. Базоркина, М. М. Костоева; медсестраш А. В. Томаева, А. В. Шихова, «За трудовую доблесть» яха медаль еина Л. А. Мутатиева, Албогачиева Р. М., М. Б. Юсавина, Х. Б. Горчханова, иштта кхыбараш а.

Шаккха йиллургьац районе унахцIено лорайр болх оттабеш а, дегIабоалабеш а хьинаре дакъа лаьцача К. А. Алибекова, Некрасова, Маматиева, Долтмурзиева цIераш.

Тха балха нийслу цхьацца йола кхоачамбоацараш а, уж бIарга а гуш, дIадаха а гIерташ тIателIа болх бу оаха.

Дог гIоадоаккхаш а бехктокхаме а да кхоачашде дезаш дола декхараш.

XXVI съезда исторически решенеш дегаш айдаьд районе медицински болхлой. Масса долча хIамал дезагIа йолча наьха могашал лорае шоай хьинари низи ца кходеш къахьега дагв ба тха района лораш.

М. КОТИЕВ,
Назрановски районни больница керттера лор.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ХАЛКЪА ТIАХЬОЖАМА КОМИТЕТЕ

БАХАЧА НАХА — ЛЕРТТIА МЕДИЦИНСКИ ГIУЛАКХ

Нохч-ГIалгIай АССР халкъа тIахьожама комитето дийцад Ленински района поликлиникаша бахача наха медицински гIулакх дарах дола дош. ТIанйцача сонам тIа белгалдаьккхад, республика унахцIено лорайра министерства, унахцIено лорайра городской отдело г. Грозные Ленински районе бахача наха медицински гIулакх делга товдара белггала хIама делга. 33 говзал йолча лораша специализированни гIоновкъостал ду цамогаш болча наха. Бахача наха шоаш дIаязбу шоашта цIагIа эшаш бола лораш. ПациентIашта гIулакх дара дикал а культура а лакхъеннай.

Цунца цхьана, тохкамо хьа ма хьокхара, къаьстта Ленински района специализированни поликлиникашка а долаш, дарбан организанешка цах тIалiйбелга хила доагIача тайпара дац. Лораша дукха балха ха йоаю собранешка, дарбан учреждений кулгалхоша чакхйоахача совещанешка, Iилман общественний заседанешка, балха хана чакхйоахача кхыча мероприятешка ухаш. Цудухьа лорашта тIаккхача йиш йоацаш ха йоаю дукххача унахоша.

Масала, № 7 поликлинике керттера лор нов. Бекмурзаев). № 4 поликлинике (керттера лор нов. Туриев) общественни организацей собранеш, шин сахьатага кхачалца йIаьхлу хIара кIира ю «пятиминуткаш» балха хана чакхйоах.

Участкови лораша дукха ха йоаю медицински документацегIа чIоагIьяноа йола учетно-отчетни формаш кийчъеш. Но уж тIерабоах дарбан-профилактически балха, вогIа дайт наха ду медицински гIулакх.

НГIАССР унахцIено лорайра министерства (министр нов. Камышников), республиканскйи больница оргметодотдело (керттера лор нов. Миронова), Грозненски горисполкома унахцIено лорайра отдело (заведующи нов. Галютин) лерттIа вIаштIехьдаккхац городской а республиканский специалисташа поликлиникай лорий квалификаци лакхъелга. Лораш бахьан а доацаш балха тIара боахаш дукха моттигаш хул. Из бахьан долаш цхьаболча лораша хIара бетта 5—7 дийнахьа могаш бовца нах вIалла тIайбац. Масала, 1981 шера 16 апрелера денз 7 майга кхаччалца лораш-инфекционисташ дизза семинарашка бийхар, цу гIулакха 6 ди а доадеш. Вочча хьал тIа да цамогаш болча наха диспансеризаци елга. Штаташка хьежача районни поликлиникашка болх беш ба яхача 4 районни педиатро графикагIа консультацеш телац унахошта, уж горздравотдела аппарате болх беш ба.

Лорий балха централизованни учет елга юкъедоаладаьдац. Дизвикаш талмаста леладу, цар тIа лаь йозош товдаь а кхы тIа яздаь в моттигаш я. Цо шек воаккх даннеш нийса хиларах.

Дарбан-профилактически учреждененшка молхаштен переплазкаш еча материалаштен учет лелаяра инструкци телха а еш поликлиникай керттераш йоккхагIйолчен медсестраша йоагIача бесса учет яц молхаш, кхыйола маьхера хIамаш хьайийран дIаяхийтаран. Документ а ца оттадеш тайп-тайпара молхаш дIател специализированни процедурни кабинеташта.

УнахцIено лорайра министерства а городской отдело а амбулаторно-поликлинически учреждененш, Iалашъяц первични учета эшача бланкашца (амбулаторни карташца, рецептурни бланкашца, статталонашца, кхычунца). Из бахьан долаш цамогаш болча наьха учет нийса леладац, цо йиш хилийтац дарбан мероприятей эффективность мишта ха.

Лакхехьа белгалдаьха деррига кхоачамбоацараш Ленински района амбулаторно-поликлинически учреждений балха юкъера дIадоахилга НГIАССР халкъа тIахьожама комитето тIадиллад республика унахцIено лорайра министерствана, Грозненски горисполкома унахцIено лорайра отдела. ХIаьта горздравотдела приказагIа строги выговор яьй № 4 йолча поликлиника керттерча лора Э. С. Туриевна, выговор яьй № 7 йолча поликлиника керттерча лора А. Х. Бекмурзаевна.

ДИКАГIЧАРНА — ЗВЕЗДНИ ВЫМПЕЛ

«Звездни вымпел — пятилетка гвардейцашта» — иштта оалаш я «Известия» яхача Москверча издательстве 1981 шера араьнна керда брошюра. Цу тIа дувц Ерригсоюзни юрта коллективашта юкъе СССР летчий-космонавтий совгIат далара йола бокъо яьккхара баьржача къовсамах. ДIахо йодача хана юртбоахам дегIабоалабара яьржача яхьа цу кердача форма. лоархIамах вымпел торжественно звездни городоке дIаллярах. Цу безамо йолча издане хьахьокхача къахьегама коллективашта юкъе я Шалински района «Джалка» яхача совхоза свекла кхею № 1 йола бригадей Грозненски района «Грозненский молочный» совхоза № 3 йолча отделене «Подогрев» яха шурий товарни ферми.

Л. АЛЕНКИН.

ХЬИНАРЕ КЪАХЬЕГАШ ХЬАБОАГIА

Назранерча станце машиннаькъахоша а шоай дерригa низаш тIадерзадаьд пхьайтталагIча пятилетка хьалхарча шера халкъа боахама мовхьаш дIа-юха кхахьара, предприятешта гIулакхаш дара, пассажираш дIа-юха кхуллиlга дикагIа вIаштIехьдаккхара. Мовхьаш тIадоттарен дIаккхаьйтарен ах шера план 20 июне 10 процент тIеххоачашъяьй.

Станце болхлоша шоай хьинар лаьгI ца долийташ къахьийгар июль бетта а. Коллектива болхлоша юкъе шерра социалистически яхь йоаржаьй. Мовхьаш дIа-юха кхахьара болх дикагIа вIаштIехьбаккхар духьа лелаеча комплексни яхье дакъа лоац смежникаша Назрановски мельзавода, нефтебаза, райтопсбыта, районерча кхыча предприятей болхлоша. Цу яхье котбаьлар машиннаькъахой. Вагонаш тIа айхха-гIа мовхьаш тIадоттача дикагIйола методаш юкъе а кхувлаш, мовхьаш дIайиддечен дIаккхухьийтачен дикагIа болча болхлоша шу хьадоладелча дене 35 совгIа вагон мукъальйккхай, 0,2 сахьата лохъяьй вагонаш сеца латташ йола ха.

— Иштта вIаштIехьдаьннад шуй иштта дика толамаш деха, — хет из начальника могаметте йолча станце дежурнеста Албогачиев Юсупега.

— Из тха вIаштIехьдаьннад наха дика къахьегар бахьан долаш. Масала, хьаьцаргва вай станце этара дикагIа лоархIаш вола мовхьаш хьайидеши дIаккхухьийташи вола Агиев Муса. 20 шу совгIа ха я цо машиннаькъа транспорте болх бу. Сийлахьбоккхача Даймехка тIем тIа дакъа лоацаш хиннав из, баргI пачмахьалхен совгIат деннад цунна. Цул совгIа хIара шера юрта Совета депутатал хорж из. Ше хьабеш бола болх сихо бу, цхьан минута а ший бехкагIа сеца лоаттаю цо хьакхаьча поезд.

Иштта дика къахьегаш ба укхаза машиннаькъа ветеран Аушев Мухьмад, Къона машиннаькъахо ва Муса Нальгиев. 1973 шера денз бу цо болх, цхьабакъда къахьегам дукха безаш, шийна тIалайла гIулакх сихеи динен кхоачашдет хиларца балха тIа дика толамаш а доах цо, новкъостайта юкъе лоархIаш а ва из.

ХIаране шоайла лелаера а бригадо бригадаца лелаеча а социалистически яхье дакъа лоац 55 совгIа болхлочо, инженерно-технически болхлоша. «ХIара балха дийнахьа хьалер дукхагIа хилийта'» яхача девизагIа къахьегаш ба станцера болхлой.

Станце коллективе хьалха латт толашагIа бола машиннаькъахой керттера кондуктораш Албогачиев Шимоаха, Мальсагов Люп, мукъ увзача поездий бокхагIбола кондуктораш Борнев Махьмад, Чернышов Владимир, сигналист Мусаев Хьамид, билетно-багажни кассир Газиков Мухарбик, Сагов Мухтар, крана машинисташ Могушков Iийса Темблиев Яхьья, стрелочник Толдиев Яхьья, наькъа мастер Мациев Iбраьхим, электромеханик Нальгиев Юнас, маневрови локомотивай машинист Истамулов Султан. Цар а дукхача кхыча а болхлоша шоай хьинар ца кходеш къахьегар бахьан долаш машиннаькъахой коллективо даим къахьегама котлонаш йоах шоай балха тIа.

А. САГОВ.

УКРАИНСКИ ССР. «ХIара балха сахьата хьадер дукхагIа хилийта!» — цу тайпарча лозунгагIа болх беш я «ЦIе экскаватор» яхача киевски завода коллектив. Предприяте шерлуш йоагIа пятилетка хьалхарча шера план эйка кхоачашъяра тIехьара социалистически яхь. Цхьайолча бригадаша дош деннад шера задани 7 ноябре чакхъяккха аьнна.

Шу доладелча дена планал совгIа заводо аракийнай 1 миллиони 118 эзари сома продукци, цу дакъе, 20 экскаватор а йолаш.

СУРТА ТIА: завода кийча продукци — ЭО-2621А яха экскаватораш.

В. САМОХЕЦКВ сурт.
ТАСС фотохроника.

ЛИТЕРАТУРНИ ОАГІУВ

ХАМХОЕВ Ахьмад

САТИЙНА ЛАТТ ЛОАМАШ

Сатийна латт лакха лоамаш
Хаиий, замей тешаш хинна
Дукха бІарга дийнад цорча
Хало ярах дошадац
Малхо хьесташ, догІо
лувчош
Латт уж сийрда,
белгалдаьнна
Сабар деха, бекке хинна
Цар шоай эздел доадаьдац.

Латт уж кура, сибат даьнне
Шоай вахарах дог ца
дуллаш
Дечош, шераш дІаьхарах
Къоанал цар тІаийцаьц.
Хамаьрша да наха санна,
Рузкъа беркат шоашца
долаш
ДугІо, дарзо чуккадарах
Шоай моттиг цар кийцаьц.

Цкъаза декко къайладаьхе
Іаьржа бийса санна баьдлиа
Дуненах дог диллача санна
Мальхар дехе, къайладоал.
Іуйрен маьлхо сомадаьхе
Хоалий, кийнлий
сийрдадаьхе
Тайна йоагІа бІаьстий санна
Дешахьаже гучадоал.

Со за кхийна
хьагІараьшка
Цар шоай маьлха шурах
йоккхош
Кар керага кхийкача хана
Маьлха сердал хестаяь,
Со ва лийнна цар боавашка
КІийча моржий барзкъа
духхош
Лаьча бІенер гІаттача хана
Цар Іуйренаш лораяь.

УгІийта бора санна дуІа,
ДогІа а делхийта чІоагІа.
Кхеваьча цІенгахь бухь
билла
Салте армера цІавоагІа.
Лоамаш, лоамаш шо деза,
Малх, Іа хьабе хьай мугІ.
Барташ дахалахь дІайха,
Кхеваьча мехкара мух.
Шовда, сибарде, саца.
Кховдабе дото къург.
Гаьна посте из лаьттав
Лоаш хьо дилла
цІена хург.
Хозий, нана, ма елха,
Хов хьа гІадъяхар тхона.
Хиннавец из хьо йицъел,
Дахь цо кортали хьона.
Нагахь доацаш из воагІе
Цунах бакха беи бац.
Йиш я кортали аца,
Нана-м эца йиш яц.
Езар, ехе ма хьовза
Лела паргІата, атта.
Водаш йоалахь Іа делар...
Цо цун дог дІохьадаад.
...Айде, доттагІий, кадаш,

[illegible]

Салте армера цІавоагІа

Бераш, бераш шо ловза!
Седкъий, шо а ца лепташ,
Сихача халхара хьовза!
Кхаь тІара мугІара,
шо кхаче.
Гиагех боал лотаж!
Гой шоана.

салте цІавоагІа,
Кхеваь мокх хозбе.
УгІийта бора санна дуІа.
ДогІа а делхийта чІоагІа.
Цхьаькхе кхерам бац
вайна —
Салте армера цІавоагІа.

ГАГИЕВ Герман

Хаттар

Из йейха сигале
Сов сийна хилча,
Ер кьоьна лаьтте
ДІадийна хилче,
Саг хІана гІерт
Сагах?

Укх фица массане
Садоахаш хилча,
Укх малзага массане
Дог доахаш хилча,
Саг хІена гІерт
Сагах?

Кхуьш хилча зизаш.
Хьалйизза аре,
ДІаузаш ве зилор
Мехкарий маьре,
Саг хІена гІерт
Сагах?

Цу гІолгех ловзаш
Доахк бераш чуйнна,
Ковнашка кхечаш
Латт боалаш сатийнна, —
Саг хІена гІерт
Сагах?

Цу аре уж кхеш
Дукха да чІоагІа,
Дале в баьт болеш
Уж дегІадоагІе,—
Саг хІена гІерт
Сагах?

Дукха гу седкъий а
Хьалхьежача-арча,
ХІьата е сигале
Готта яц цео-м, —
Саг хІена гІерт
Сагах?

Нах, готта кІенад-те
Ер дуне вайна!
ХІана аьнна хьаьле, вай
Дог-безам дайна!—
Саг хІена гІерт
Сагах?

* * *

Къайра ваь
Лергашта ца хезар —
Дега ца хезар ве мьаре.
Вийнгьаь а,
Цу тайпарча нахах
Лорателаш лора...

БІаргаш дайна ваь
БІаргашта ца гур—
Дега ца гур ве бІаргаш
дайна —
Цу тайпарча нахах в
Лорателаш чІоагІа —
Сона бйзаь уж сайна.

НАЬКЪАШ

Наькъаш, наькъаш,
Сийрда наькъаш,
Оаш тха вехар
Хьалхетт.
ВІашагІъоаз оаш
Юрташ, гІалаш,
Дегаш, уйлаш
ВІашагІхетт.
Дуне доаайт,
Лелаш волчоа.

Хозалечаш
Сага ду...
Дилла къона ва
Ше дезар.
Шуца бус ваьнар
Къалу.
Наькъаш, наькъаш—
Кагий кхоча,
Халаш: сатем
Сага тац.
ДІа ма къастадаь
Со шуцар —
Са къоафала
Безам бац.

УГУРЧИЕВ Ахмет-Гири

МА ДИКА ДАР

Ма дика дар зама елина,
Дуне дита са дІаводла
ТІехьен дегашка вухаре.
Е са иллеш тІаьма даьнна,
Со мо лаьтта
дувшаргдацам,

Даим деза дусаре.
ХІаман шек дІаваццар
тІаккха,
Аз мел лийрзІар кхевчаш
тулар.
ТІаьхкаьнй, валар а валар
дац!
Лайдан йоаца, нацаш
кхакха
Сов хуле а шийла гудер.
Илла мутьам задаргбац!

СА ДОГ ХАНЗАР ХЬОНА

(ЖИМИН ИЛЛИ)

Хьона водар ала аллац
Іахам,
Бакъда, са дог кхетадензар
Іа
Дош ца салаш, дІавазар
хьо салаш
Доссадеш са вар чу шийла
Іа.
Мехкара аре шена селлар
дорзаш!
ЧІий чакхбаьнкха доадир
Іа дог.
Алаа сага, селлар ялахо
бирсаи,
Сага дегІах эала мешта
мег!
Нагаьь сего таьза яаьча
бола,
Хьона кхоана тІаьттаw
ирс.
Керагда хьона — хьайца
дегвалле —
Машта беьда зетолу дуне.
Хьона сердаш, е ваьдиттош
дувцаш.
Наха юкъа лаина
лелаергбац.
Фу дерга аз, дог дац
вицае тугаш —
Безам кхайла йийна моттиг
яц.
Укх са вар чу боага цІорла
але
Лаааа чуйнца а
дІабоаргІац.
Уйле а Іа, хьайца дега
вала
Кхы се хьога ала хІама
дац.

АРЧАКОВ Саид

* * *

ДІаьха да наькъаш,
БІаргагац йист,
Цхьабакъда, йиш я
Наькъаш Іодиста.
Когаша хьаьниста,
Хьаьниста, хьаьниста,
ДІавуг хьо никъ
Кхоачалуча йисте.
Доккха да дуне,
БІаргагац йист,
Цхьабакъда, йиш я
Дуне Іодиста.
Хьунашца, фордашца,
Мехкашца дисте
ДІанзача йиш я
Дунеина йисте.
Цхьабакъда, корорграц
Безаман йист,
Хьа сох ца теше
Іайха Іобиста.

* * *

Поэт вар ший стихаш
яхаш,
Кулгаш лестадора цо,
ЦІогІа деттар деттар,
наха
ДІа ца зазар кхераш мо.
Цо уж ешаш соца хетар!
ЦІогІа детта эшаш дац,
Хоза аьннар шорта дале а
ДІа ца хозаш дусаргдац.

* * *

Сесаг дика яле
ЦІагІа йІайха кхет,
Сесаг дика яле
Сийрда зет гонахье.
Ха дІайода е
Къалургвац кемаьхе
Дикача сесагаца
Ваха къонах.

* * *

Кхалсаг йоаллар хІамаш
ютташ,
Цо уж деттар шеккайора,
Хьежкайора, Іуддар, тІеноле
Уж мизага егайора.
Цо хьалтайса хІамаш яьча
Сона цІаьтка хетайора,
Деррига дуне дитта,
цІеждаь
Цо малзага элеча мо.

* * *

Цхьацца божаш
Садкъий Іелаг,
Из халакеташ
Дог гарре эг.
Седкъий, седкъий,
Шо Іо ма лега
СийрдагІа курийолаш
Шо вахке кьега.

КОДЗОЕВ Тимур

ІУЙРЕ ХИЛАЛЕХЬА

Ше сево сомаваьлхнхар кхетенаэр из. БІаргаш хьаделланаэр цо, бакъда, са кхийра цун шийна юххе цхьа дийна хІама долга, цхьаккха тата шийна ца хоззаше а. Тебар из метта. Фуд? МалагІа ихерам ба ха гІертар уйла, бакъда, холуш хІама дацар. БІаргаш хьаделла лоархІавинзар из.

Сов дукха мелар аз ив дохьаш, — лаьрхІар цо, цудухьа дагаух цхьаьоца тІурила.

Цу уйла кІеанга-дукха тоаьь бІаргаш хьадийллар цо, тІаккха сиха юха дІакъайлар. ЦІагІа мел бохьде яле а, шаьра зийра до цІеи юккъе сига сибат. Юха а уизар аьалар из. ЮьрагІах хьаьрчар. Ший меттах хІама хьонхалуш санна хийттар цунна.

— Малав укхаза? — цІогІа хьенхар цо пенгахьа дІа а теІа. Гарре эгаш дар цун дегІ. Хьатернар кІай хІама тІайнйха боад. Уаам бир метта уллачо. ТІаккха ваьха чІекхача оазаца дехар дир цо.

— Хьайист хила, лай, хьо адам дале? Хоадар цунна дукха къаранъ хийлача унзара а, тамашие а сибаташ дуьала ух, оалаш. Бакъда, боад хьоьслар.

— Кхераш-м хьо а хиннав-кх, — аьлар цо, цхьаькха, с йІовхал, с шелал а йоацача оазаца.

Бакъда, из оаз хьалха хинначун тара йоацаш кле а, дуар ший сесаг йолга хайра цунна. Цхьа юкъ аькххар цо, из бакъда е дац кІирвенна хьенаш. ТІаккха ае волавелар.

— Ай, даьла яха хьо ваша! — сов эгІазваха вуххьар из. — Гажа ма воаккхарий Іа-м со, вІаштІехьа йий хьо, вІаштІехьа? Е тийшаболх дата бена хургба хьона, хІай? Хьайна тара йоацаш хувцаенна майий хьо тхопсара?! Цудухьа ваьнне хургба-их со а сома. Тхьайса улле а, са кхув са-м, сайна гонахьа хиннача эргалонех. КІоарга дахкац са миаш. Диткъе да са цІона. ДІатехкача, урс хила а мегар хьа бе, е кхыдола гера. ХІай? Со ве енай хьо, хІа? Ха-ха-ха.

— Хьона хаций, Элбазкъа, сона тІаьхаьчар фуд? — кулгаш юхь тІа е дехка, Іинмаз йоацаш эгІаш цхьа ха аьккхар цо.

Бакъда, цул лаьгІо деттаьлуча дегІа бІараьхежача кхеталургдар из бела чугІоІабеш елхилга. Поккха, хала вас хинна саг мара велхац иштта.

— Хьаьр-м тийша а, даьра аьнна яр хьо, — гІар аййир Элбазкъас, шийна цун белхам новкъа хиннилга къайла дахьа гІерташ.

— Залел дайча ха мара деҗац саг вІаштІехьа воаццилга. Гой, хьона Іайха са цІи миштта йоах? Іайха оале хьаала хьайна фу даьд, ца оале дІагІо, сона концерташ а ца уаттадеш. Кхоана балха ваха ма везий са. СалаІа дека са, салаІа. Цу тІа хьо селла сона хьакхашта яла хІама а даьдац аз. Хьа тайпан саг вийнавац, йовсар я аьнна а алийтадац. Фу ях Іа тІаккха яха?!

— Иштта хиннав хьо сона дийнах, — аьлар сесаго. «Эхь даьдац, вс даьдац». Цунца даьлар хьа соцара гІулакх. Дувцар кхычахьа да хьа, саьъердаш кхычахьа ба.

— Ай, кхы хьоца теникнах ловза везаш-м вац со?

— Даар Іалашдича, мала, тІадувха хилийтача, кхы фу де деза аз?

Цо аьнгар теркаже дацаар сесаго, из ца хезача санна. Ший уйла тІа чІоагІъенна яр из. Цудухьа ший бала кодабора цо.

— Са уйла, са дуне доазаш дац хьона, е уж довза а гІертац хьо. Хьона бе-башха дац со миччa бессар яле а, сибат кІеанга-дукха хоза хилча. Эггара хьалха сона тамашие хетар из, тІаккха дІаІаьмар со, тІехьагІа тІадъъллар. Хьа къаракъаша дизача

ДУВЦАР

дуненах хьада да са дега дуне. ЧІоагІа дика да из. Цудухьа хала хетанзар сона Іа сийсар се йитай аьлча...

— ХІай, Іа фу дувц хІало? Малаа хьо йитир, аз-м йитадац.

— Хьа къаракъа хьаьший бир укхаза, уж гешал в оаттаоаь аьлар Іа из-м. Вешта из дац аз дувцар-м.

— Кхы фуд из Іа дувцар, из аьнар а, ца аьнар а?

— Аьннадац аз хьо йитай, хоаий хьона, аьннадац!

— Хьа хьавшашта меттел, лоалахошта а хезар из-м, — дистоІара ийккхар из. — Кховдаргдац из гІорлеІа бежаи. Сискал из мара пайдана яц из. ВоІ-м кІаьнта а вега а веугвацар цо, — шеера Элбазкъий оаз метта аьлар сесаго. — Иштта лоаладу-кх Іа са вахар. Деккхарийла яр со хьона из бокъо мичара енан хатта, бакъда, хоаттаргдац аз, къонахчун сий де Іомаьай со сай нанас.

— ДІалла дІа. Вехача саго фухха оал, йоле, Іойнжа, лурра дувцаргда вай, — шийна кулгаца корта гІоІабир Элбазкъас.

— Ала хІама дац, балха ух хьо, аилакхкъе лелай, къаракъ молаш хилар а хІама дац, бакъда, дика кхийттай со, мел дийша, мел дика хІама хоаш хьо вале а. Ах укх ваменси ах шираьча ваменси саг ва хьо. Кхалсаг чьаина ийсса я аьнна йола уйла юхе а йитац Іа. Цудухьа йоалавир Іа со, йодаь, цудухьа беоашха дац хьона са дог-уйла.

ЭгІазвахар Элбазкъа.

— Бакъдар дезий хьона?! ЛадугІалахь хІьата. Со тІехье йоацаш мегарволаш вац. ВоІ мархІа воаллаш йоаца сесаг лелаветтйоланш вац со, хьажа юккъе седкъа лелаш из хилараx. ХІьата хьа бер хилац. ВорхІлагІа шу да вай цхьана даха, бакъда, хьа бер хургда аьнна белгало а яц. ТІаккха сенна деза сона хьа дог-уйла, кхалсагий керттера дола деккар — нана хилар — Іа кховчаш ца деш хилча? Наьха истий-м мар уллув гІолла тІехваьлча в тІехь берагІа ма хулар, хІьата хьо... хьо, — дош кора ца доагІаш висар Элбазкъа. ТІаккха цхьа ха яьлча тІатехар цо.

— Цу тІа хьо бер хилийта дукха сагота а яц. Кхыбараш-м лорашка бахе а, цхьарга бахе а фу доладе хьожар. Хьо цох цхьанхха а деш яц. Дав халча, мала хилча, вІ ве сона мара яхий аз хьога? Валхе йоапаш, тана йоапаш, бич пен юккъе хье йоалдаш, хьайна сиготала а дика маьрий хьона бера оаз. Хев даьра сона-м наха тарра хила гІерт-кх со а.

— Со берах мел хьог хьона ховре-м?.. — гІайгІане яха йист хилар сесаг. — Бакъда, со яц, са из ца хилара бехке...

— Со за ала-м яллац хьо? — велаьелар Элбазкъа, — Ма товра-кх из хьона дагаденадале. Халахь, со-м лорашка чаккваьннав хьона...

— КІезига ма хила, Элбазкъа, къонахчунга тац кІезигал. Дига доагІий хьона Іайха со миштта йоалайир?!

— Миштта йоалайир?! Наха санна хьайоалайир-кх. Со бІарттоха веча ах яхаш-м яр хьо, бакъда, цхьа наттахьа яр мара ягІеи юх, со раьза я аьле. Цудухьа аз хьо йодайир, хьа сий дакиха, хьо саъе...

— Гаьна ма вала Элбазкъа. БІехача хІамийца гаьна ваьнар, бІеха саг ва оал хьона. Йоалаявар Іа со са сий даккха. Оанхарий санна тІадетта а денна, йоалайир Іа со. Тхоах, кхалнахах, хьайна ловзарг хетандаь.

— Из-м, селлар ирде мича деза! Аькха оамал гучаьнна хІама дацар цага-м. Дуне диллача гІоме вайнаьха кагийча наха иштта кхийллаб мехкарий. Из я вай оамал. Кхетий хьо, вай оамал! ХІьата халкъа оамал — халкъа жовхьар! Лораде деза из, хІана аьлча, цу жовхьараша вайх вайнах дендаь. ХІана цхьайдола оакхарий а тІехь ма лорадой. ЦІеча кнншка тІа уж дІа а яздаь. ХІьата адамий оамал, диза аьлча, адам хІьата а лораде деза.

— ХІана кхет со, Элбазкъа, са дегаца хьа дего вошал хІана гехадац. Къе хиннад хьо дог. Вешта из дІахий хилле-м кхыча тайпара дІадолалургдар вай цхьана хинна вахар. Цунах ха дезар сона хьа уйла мел таьна яла могаш я. Халахь, жовхьар дац из Іа ювцаш йола оамал, йоаккха тарх я. Халкъа белаж тІа уллаш йола. Ахкача сага мегаш хиввар, мегаш дац хІанзарча сага. ЙоІ йодаир бокхха бала ба. Ахха саг сенна тІаккхийтта йодайир Іа со ловдалелнзар из сога. Сов чІоагІа, сов охаа, кхыза хилар са цу хана ситІара ялар. Баьгар са кер цигга. Цудухьа хилац са бер. Хьо вер из даьр. Из дер со хьога ала езар. Дукха ха яр аз сай дІаяха сацлга кхетадаь, бакъда, Іоздалча хьох къахеташ, магацар-кх. Иштта да тхо кхалнах, Іоздала. ХІьта хІана Іа Іайха йитай со. Баркал хьона.

Меттар хьалтоссавенна, сесага юхе вера, гІера гІирс Іо ца боаккхаш вижа хила Элбазкъа.

— Во вац, хьона со, волла хьий вац! ДІа ма гІо! Хьаэцаргда вай бер кхеде, хІай, хьаэцаргда вай!..

— Къонах къонах хила веза фухха тІанхаьчача а.

— ДІа ма гІо! Са кхуви латт са се хари хиннилга.

— ТІехьа да из. Наха хов Іа со йиталга.

Улам баь, метта юхаважар Элбазкъа.

ШИЙ ХАЛКЪ ДЕЗИЛГА — ДАЬХЕ ХЕСТАЕЛГА

Персональни выставка кийчъа аьттув балар Іалаьмате бокха толам ба, художник къона а самодеятельни а хилар лаьрхІача хІьата а вета а. Из тайпа аьттув баьннаб Шаьл районерча Автуры яхача юртарча шекарсвеклаш лелаеча бригадан звеньевой волча самодеятельни художникна Мальцагов Рамзана. Укх деношка цун персональни выставка хьайиллай культура министерства республиканси Іилма-методически центра выставкин зале.

Ер итталагІа шу да Рамзана сурташ дехка. Сурташ дика аьлча а, ший наисархой, вай заманхой, хьамсара Нохч-ГІалгІайче, цун къахьегамхой, цар вахар-лелар цо хестаду. Къоначa художника кхоллам — ший халкъах. Даьхех, цун гІоазача Іаламах оалаш, дег гІара доагІа хьамсара дош, цун зовне дека илли. Художникча еза ше ваха зама, шийна гонахьа къахьегаш лела нах, вайнаьха халкъа дахар-доалар. Цудухьа гІоадаьннача дегаца, говзача кулгаша ловзадаьхача, малха зІанареш санна лепаш долча тайп-тайпарча басарашца доаших цо дего къобалдеш шийна гонахьа мел гуш дар...

«Коа нарт» аьнна да Рамзана цхьа сурт. Вайнаьха хьал-торо, оамал, вахар-лелар да цо вайга укхаза гойтар, миччахьа из сурт дахьарагІа, миччахьа гойтарагІа вайна довзаргдолаш, вай безам тІаозаргболаш, вайнаьха ков долга ковргдолаш диллa да из. Из тайпа вайх хІаравар, вай цІагІа, гаргара бовзача, безача наьха цІагІа кийсвелча санна безам тІаоплаш да вайна массанена чІоагІа кховчара ба «Пхьор даа кийчлуш» яхача сурта тІара вайнаьха дезал. Волх беш баьхкачара чубаьнна багІа метте тІа дии воккхагІа вола воІи. Цар юкъ тІа, Іохаиа багІаро гучалоаккх чІоагІа къахьийга уж мел кІаьдбеннаб. Цхьабакъда, вайнаьха дезале атта ийислургдолаш дац воІ даьна магІа ваьна Іоховш хилар. Цу даьккъе художник харц ва аьнна хет. Цуморча хІамай терно е декхарийла ва къона художник. Бакъда, цига дена дІа аьлча, цу цІагІарча цаьха хе, цар оамалаш, царех хІаравар, кхиметтел нога соалозаш юсташ воалла кІаьнк а тІехьа къехьстама нах ба. Дер дайна цхьа ха-юкъ ца йоаккхаш. Кхара наьхка олгаш хьадоахаш йоалла нус я хьажкІаш йоахаш йоаллача маьр наьнаца къамал дуззадена, цу хана чубаьнна Іохайннача багІа мара воІи царга ладувгІаш. Гуш да из къамаьл царна массанена саьъердаме долга. Из дика гучадоаих цар сийрдадаьнна къегача бІаргаша елаенача юхьмарешна. Цу сурта бІарахьежаш вай дог а этт царна пхьор даа, цар дувцачуьга ладувгІа, цар дувцаш дола кердадар за доаза.

РЕЦЕНЗИ

Іалаьмате кІоарга гучайоаккх нохчий оамал художнико «Юртара эгара сонтагІа вола эІамига саг» яхача сурта тІа. Хи тІа енача йоІаца жерочунца къамаьл деш ва из. Іалаьмате бег бола, саькъердаме саг ва вайга Рамзана гойтар. Ший тайпара вола Депиев Іалве Сутарби, Эдисултанов Шитас ший халхарца вайга массайттаза гайта «Сесаг йоллаше сесаг яц яхар». Царех да Рамзана «Синкъерам» яха сурт а. Иштта цу сурташца художника дика йоаших ший къамаьн оамал, вайга довзийт цар вахар. Цу гІулакхаша царна тІеов художникна дегабезам. Нанас наьха хьояллаш бера низ чубоассабеш санна, къона художникча кхоллам бернато беш яр, цуж мел луш яр на тема я.

Ший халкъа таханара гІоза вахар, кортамукъале хургйоацилга хов Рамзана, магахьа санна Советски Іаьдал доалаш дерригa Россера халкъаш санна къизача пачхаьа заман дуьхьала, вайнаьха халкъ а шийна кортамукъале аьккха гІетта дицаре. Цхьанна халкъа, цхьанна сага бицбала мегаргдац къизача зама дуьхьалъатта, сийрда гІоза вахар бахьан шоай са дІадеина халкъа сий дола къонгаш. Царех ва революце мурд Шерипов Асланбек. Цун хетадьча ший суртах «Нохчий цІеяр» аьнна цІи тиллай художника. Фаьлташка буаиеш бола маьрт-оретхой санна гІетта я Асланбека гоьр. КІайчарца цо тІом бу та я вайга Рамзана гойтар. Къонача художника дика вІаштІехьдаьнна харцчоа тІехьболча кІайбарий а, ниисдолчоа, баьдолчоа тІехьболча Асланбека бІухой а сурт-сибаташ кхолла, дашха. Къаьстта романтически айдаь, символически лакхдеш тоадаь гойт авторо, лотабенна ала санна революце цхьа юкъ сийрдайоаккхаш из революци бахьан ший къона вахар дІаденнача нохчгІалгІай аний Шерипов Асланбека сурт-сибат. Асланбека, Ахриев ГІапура, кхычара керда вахар, советски Іаьдал бахьан шоай са дІадеина децаре, художника «Лаьтта денъаш» яхача сурт тІара бераш санна лъе, миска хургдар тахан вай халкъа вахар. Цу суртарча наьха къоиташ, вийй нъоитаи ба тахнара вай даьй. Советски Іаьдало деннача лаьтто, тоадаьча мехаро нах баь, паргІато еииа, кортамукъале йола нах, халкъ.

Ира ба къонача художника бІарг, дика гуш цо вахар. Саьъердаме, вайдане дола цхьа хІама дисац цун бІарг тІа ца отташ, ший тайпача бІахайча безамца белгала — даьккха цо ца доашхаш. ХаумагІара цІавоагІача цхьан воккхача саг Іойои чарх, из чарх хуьца ниэ ца тоъаш хийла ха йоанкхаш ваьгІа хила веза воккха саг, цу наькъа тІа цхьаннахьа баха, арабаьна е цхьаннахьара цІабоагІа салтий тІамийсбеннабецаре. Шоай гІуланх а дите, воккхача сага гІо-новкъостал ду цар ворда чарх тове. Вай массане а безам Іалаьмате чІоагІа цу салташта, вай хьамсарча эскара а тІоозаш дилла да из сурт. Цу сурто цхьаьнхаза а гучадоаккх Советски Эскар халкъа эскар хилар. Укх сурта тІа салташа воккхача сага ду новкъостал шоай цІагІа бисача даьшта - нуаноашта деш дола гІо - новкъостал да, уж шоай дей царна дегалаттар, къонача салтий царщара безам.

Боккхача безамца а лакхача говзалца а диллад Рамзана «Пушкин Чьулбаседа-Кавказе» яха сурт. Вайгахьа хьежача, аьккха шлиа бе а йоалзаш, миэо теркаеш плаща Іакараш в йолаш латт А. С. Пушкин. Аьрда оагІорахьа латт из лоамашка хьавоалаваь лпамаро, аттехьа ши бери жІалий. Кавказа Іаламо гІадвугаш цецваьнна лепаш да поэта бІаргаш. Пушкинццара вай массане боккха безам хьахьокха вІаштІехьдаьннад художника. Из гучадоаккх вайга автора ший сурта композице, цун гонахьарча наха. Из безам боашхий къоасталу из гІуланх сурт диллача басараша в. Цу сурта бІарахьежаш харт аьле вайна дагаотт: «Сона кІала я-их Кавказ...» яха поэта стихотворене дешаш. Укхаза яздаьд-кх уж сийлахь - воккхача эрсий поэто, аьле. Поэта «Тазит» яхача произведенех я диза дола сурт диллад Рамзана. Пушкина Кавказа хетаьча цу произведене чулоацам дика боаия укх сурто а, тІоса вай безам.

Ший «Урдув» яхача сурта тІа шо-шоай оамалаш йола гучаваккх вайна Рамзана урдув дІадехаш вола воккха саг а цу зоахалола юкъелаттар я. Дика вІаштІехьдаьннад художника воккхача сага цІаьрматал а йоккхал цу цІаьрматало нах цецбалар а чьаххоккха.

Къонача художника кхоллаие дика оагІув дІалоац портретиа жанро а. Выставке да массеха портрет. Художника ший автопортрет, Советски Союза Турпалхочун Магомед-Мирзоева, сваршкна, цІагІаоа дена писмо дешаш вагІача салтечун а портреташ. Портрет да ала йиш йолаш да цун «Доярка» яха сурт а. Мальцагова дика йоза ше вуллача сага оамал, цун вахара никъ, цун ха, цу минота цу сага дег чу ееса уйлаш, дика хоа цун дегалаттар хьахьокха, цу хІамай вай тешаш де, цу наьха новкъостий хила тІахьех, къахьегам, даьхе хьамсара Нохч - ГІалгІайче еш. Вахар, безам, лашар бахьан ваха, лела, къахьега, вочунца, дегазчунца, харцчуша лара къонсах лоаттабе.

Ваи АВАДИЕВ.

СУРТАШ ТІА: 1. (лакхера дар) «Лаьтта деньаш».
2. (лохера дар) «Юрта эгара сентагІа вола эІамига саг».

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

КЕРДА КИНОТЕАТР

Шерагара - шерага тоалуш, хозлуш йоагІа Нохч ГІалгІай Автономии республика столица — город Грозный.

Укх тІехьарча массехь шера укхаза хьалъйий культура искусства керда объекташ. Царех да цирк, «Юбилейный» яха кинотеатр, театрально - концертни зал, кхыдараш.

Кхы цхьаькха а дика тоам хиннаб грозненцашта. Укх деношка микрорайоне Дудаев Султана цІерагІча бульваре С. М. Кирова цІерагІча проспектеи саьа тІа хьадиллад «Россия» яха кинотеатр.

Йоккхача фойе сахІа, буфете хий аца, морожени аа, йиш я укхаза.

Іалаьмате хоза кийчъяь, дика гІандаш долаш я зал. Технически дика кхоачам болаш я кинотеатрера яхо киноустановка а.

ХІанзчул тІехьагІа кердача фильмага хьажа, кхыйолча культурни мероприяте дакъа лаца торо луш я 600 сага лаьрхІа городе хьайийлла из культурни центр.

А. БЕК.

СУРТА ТІА: «Россия» яха кинотеатр.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

ХЬАЬШИЙ ГАСТРОЛАШ

КЕРТТЕРДАР — САГИ ЦУН ВАХАРИ

Д. Н. Мамин-Сибиряка цІерагІа дола Нижнетагильски паччахьалкхен драматически театр аттаре хьалха денад Нохч-ГІалгІайчене гастролашка. Цо гойт Урало индустриальни центр йолча 420 эзар саг вахача металлургий, машинацІьерий, шахтерий орден лелаеча города Нижни Тагила искусство. Сийлахь-боккхача Даймехка тІема юкъе тха городерча наха доккха даькъа лаьцандаь совгІата Котало яьккхачул тІехьагІа РСФСР Халкъа Комиссарий Совета решенегІа віашагІтеха кьона коллектив я тха яр. Дукха ха йоацца оаха деза дьад тхоай 35 шу дивара цІей.

Цу шерашка тха хьахиннай творчески тема, традицеш чІоагІъенний, даха дезарий микъ белгалбаьккхаб. Тха спектаклей керттера турпал саг, вай заманхо, къовсамхо, къахьетамхо ва. Ше сцена тІа вахача цо дуц вай халкъа дІалхача заман турпала гІулакхаш, цо дог гІоадьнина ихолла хІамаш, цун безам, ираз, цунна беза машар, хургйола геттара дика кхоане. Цо ца хьоадеш дитац вайна хІанз нийслуш дола новкъалуварал: хІама бе-башка ца хетар, консерватизм, тайша болх, довпа сий дакхэ гІертилга, кхьдараш.

Нохч-ГІалгІайчен столице дІахьокхаргйола репертуар оттаеш тхо гІийртар тхоашка хьожаш хургйолча нака дукха еза лургйола, дикагІа кхеталургйола произведенеш харжа. Цу репертуара оаха юкъеяхийтар тхоай дикагІйола спектаклеш. Уж я хІанзарча сезона юкъейоллхараш в дІалхача хана хинараш а.

ЧІоагІа моттиг дІалаьцай талант йолча яздархочун, «Урала иллиалархочун» Дмитрий Наркисович Мамин-Сибиряка произведенеша. ХІаьта 1963 шера дена цун цІерагІа да тха театр.

«Дошо дома» яха цун пьеса а оттаь 1 августа дІайолаерьа оаха Грозне тхоай гастролаш. Из тха театра традици а хинна дІаоттад. Тхо миччахьа дахарах нитта цун произведенеш йовийтаца дІайолаю оаха тхоай гастролаш.

Мамин-Сибиряка повесташ, дувцараш, пьесаш юкъе йола тха театра спектаклаш бІаргаяйнай Свердловске, Кирове, Ульяновске, Петрозаводске, Херсоне, Орджоникидзе, кхыча городашка бахача наха. Массехк да хьалхи «Дошо дом» яха пьеса 150-лагІа гойтар белгалдаьккхар оаха.

Пхе сезона репертуаре спектакль чІоагІъллар товладане декхар да. Бакъда, тха коллективана из декхар кхоачашде мегар. Из «Дошо дом» яхача пьеса керттера ролеш ловзаерийн театра керттерча режиссера А. Шеголевен говзалах хинна Іац. Спектакль ниттала ха йолаш хилар дашка довгІа эггара хьалха цун тема доаьхІаме, таханарча деина гарга хІлларца. Иразе ружьен цхьа маІан долаш хІамаш дац. Дошув саг тІеозаш хІама я. Цунна совтІехьа валаро хІалакву саг, цунна лагалаттар, безам. Дошув доаккха промышленник Иван Засыпкин, сакъердашн махаца довнала ухашн лела Тихон Молоков, цун хоза йоІ Анисья хІалакхалар шоаш бехке а болаш, шоай ираз доадир цар — «дошоша».

КПСС XXVI съезда хетаь тха спектакль «Петрович» яхаш я. Петрович йоккхача предприяте хакха болхло ва. Вахар хотта ца луш саг ма вац. Цхьа лоадам бовцача, беламе долча хІаман тІагІолла хувцаделар цун нахар.

Завода майдане долла хІама нийчдаьд профессиональни училище йистелькха катирхойн цар хургбола хьехамчашн віашагІкхетара. Уж віашагІкхеташ йола ха лаца гІерт телеоператораш. Училищера баьхнарех цхьаннена хьехамча тоьаш. Цунна из лака сарцагІоал цеха начальник, общественникаш. Цу хана объединене директор тІаІоттаду болхлочов, Юрий Петрович Коньковна. Из цхьа оазвенна, дог дийла саг ва. Хинначун дух тІа воацача цо шийна тІадилла гІулакх шийх йенна тешам а хеташ хьвац...

Тха спектаклах «Советская культура» яхача газето ухх тайпара надаьд: «Режиссераша А. Щеголевен Д. Дралюкен пьеса кьоячa автора О. Даниловна новкъостал дьад йоагІаш йола смена хьалкхеерa вайх хІаране бонкха бехктонхам хиларах дукхача болхлошка уйла яйта йола произведени хьаяра».

М. Рощина драматурги йовзаш я театр деларашта мехка дуьнахача городашка уйттальча цун «Валентин Валентинен», «Къаьнара керда шу» яхача а кхыча а пьесашка гІолла. Тха гостроьни афиша тІа я цун «Дикалар дара сихле» яха пьеса. Из вай ханара, гІайгІане, хІама ца эппаш трагически чакхъллар дола произведени я. Цо зритель тІахьех: «КІалвисар хьаллаца сихле, тІаькха могаргда хьона вахара ткъамаш дела» яхаш. Д. Дралюка спектакле нах лорабу цкъаза дикачаргара а дуьлача, кхычарца дега лазар деча гІалатех: хІама бе-башка ца хетилга, ше саг хилар дицлулга, бехктонхаме ца хетилга, са мела хулга доалаш хиларах. Шолха кхетае йоагІаш яц пьеса цІи а. Дикалар де гІюрта веза, цхьа талмаста хІама ца леладеш. ХІаьта спектакле тІа вувна керттера саг Мякишев дикача дагара наьха вахара юкъеоккха, бакъда, из яраз долча оагІорахьа достаде ния-кхачац цун.

В. Тендрякова «Векхам» яхача пьесех оттаьча спектакла тІа тоьк КорякингІар дезале дахна халахетар. ХІара дийнахьа цІагІа дувлача халахетараша дог дохадьд пхийтта шу дахнача Коле. Хьы из ла а ца мега эулам ду цо. Хьан бехнагІа дох кьона вахар? Цхьан цІагІара нах хийра бахара бехке малза?' Дукха хьалхагІа дена хьалсувсаш лаьтта халахетар хеалтІошлара бехке? Уж хаттараш да Ю. Горина шей спектакла тІо зрителашта хьалхашна уттадераш.

«Хьалаца контрабас», дІавехка из'» яхачо дукхачар теркам тІаозаргба. Цун автор журналист, 12 шера АПН корреспондент а волаш болх бань В. Гончаров ва. Цо ювц цу мехка хьалхьайна неофашизм. Спектакль оттаьча А. Шеголева театро лерхІаш дар дІадовзийт ухх тайпара: «Вай цІенна гаьнахулаш йолча событеех долча дувцаро тахан идеологически къовсама юстара латта йиш йоацилга, вайца цхьан планета тІа бахача наьха вахар бебашха ца хетилга хила йиш йоаца хІама хилар зрителашта дагадохийта гІерт тхо».

Довзол декьарча вай хахарча драматургех тха репертуаре я Жан Ануя «Антигона» яха трагеди, А. Касона «Акха саг» яха комеди, Р. Тома «Везам чубесса берх] кхалсаг» яха сатирически детектив.

КІаьнкаштен ёнІгаштен оаха кийчбу Ю. Олешинй «Темка кхо саг» яха фаьлг, В. Катаева «Полка воІ» яха спектакль.

Тхо теш зрительий зале грозненцаш тха віашагІкхетар хІаране дицлургдовлаш хургхиларах, хІаьта РСФСР халкъа артиста Ф. Штоббе, Российски Федераце заслуженнии артистий Н. Чужаковай, Э. Соловяна, И. Высоцне, ДАССР республикански преме лауреата В. Ткаченко, кхычар творчества кер тохаболийтаргхиларах а.

О. ПЕТРУЩЕВА,
театра литературни даькъа заведующи.

БЕЗАШИ БОВЗАШИ ЛЕЛАБУ ШИЙ БОЛХ

Къона, кадай, хІама хьа ца деш Іе сатем боацаш вола оІамига саг ва са вувца безам бар. Из ва Сунженски района Галашке яхача юрта культура Цієн кулгалхо Чаркиев Микаьил.

Культура Цієн болх по дика оттабаь а дика дІахьош а хиларегІа оІамига е воккха саг хургвац юрта Хьасане Микаьил ца вовзаш.

Ништа дика лоархІаш а сий деш а я цо віашагІъелла, каст-кастте кхашка, промышления предприятешка віашагІкхетараш дІанхухьаш йола агитколлектив.

Ухх шера Іаа а бІаьстан а хена Орджоникидзе цІерагІча колхоза №№ 1, 2 йолча фермашка цар оттадаьд нийс концерт, пул совгІи, уж хинаб тайп-тайпарча тракторни бригадашка, кхашкарча сташашка, кхийолча къахьегама коллективашка.

ХІара бетта хІана хилад аьнна, хул уж Мужичарча № 3 йолча Гросерча хІамаш тегача объединене чуйоагІаш йолча цехе а.

Организатора йоккха говзал хиларал совгІа, Микаьила дика хов халкъа оамалаш а халхараш а, наьха деташ віашнаозаш, царна сакъердаме хургйолча тайпара оттае концерта программа, агитколлектива эррига репертуар.

ХІанз Галашкарча культура Цієн болхлой шоай керда концертни программа дІахьош ба Орджоникидзе цІерагІча а Краснооктябрьски юртарча «Заветы Ильича» яхача а колхозий кхашка.

Дукха ха йоацаш культура ЦІагІа хилар эскаре гІулакх де болхача кагийча наькен тІема ветеранийн віашагІкхетара сайре.

Сайре хьайийллар М. Х. Чаркиева. Цига къамаьл дир юрта Совета председателя Н. Арчхоева, тІема ветерана А. Базиева, эскаре гІулакх дань цІавсача Гайтукиева.

Эскаре гІулакх де болхача кагийча наькха цІерагІа къамаьл дир Б. Лугоева, М. Колиматова. Цар дош делар Даьхе лорас а, шоашта тІадилла декхар дика кхоачашде а.

Доккха цІей хинна бийсанга яхар из сайре.

В. ЧЕБОКСАРОВ,
Сунженски районни культура отдела лекторе заведующи.

1981 ШЕРА ПАЧЧАХЬАЛКХЕН ПРЕМИ ЯККХИЙТА БЕЛГАЛБАЬРАШ

УЗБЕКСКИ ССР. «Афганистан. Революци дІахо йодаш я» яха фильм 1981 шера СССР Паччахьалкхен преми яккхийта белгалдаьд. Иноза метраж йола документальни лента хьадаьраш — Узбекски республикански кинохроника студе мастерий группа — режиссер, СССР халкъа артист М. Каюмов, сценарист А. Бовин, операторош Т. Надыровн Ш. Махмудовн.

Афгански халкъо даьхе мукъаяккхара тІехьа лоаттабу къовсам хьахьокхаш дола из фильм боагъонца хинна хІамаш гойташ да. Объектива чу — хІанзара сатем боаланн дог тохадолийтаци йола хроника.

Съемочни группа кулгалхо Каюмов Малик (сурта тІа) Паччахьалкхен преми яккхийта белгалваьа паччахьа Россе тІехьайнса йист хинначи Туркестански мехка керда вахар хьалдаьча халача шерех дувцаш дола «Параджан», «Лаьттан реформер» яха фильмаш бахьан долаш. Опыт йолча мастера Каюмов Малика кастта кховзткъей итт шу куз, хІаьта а хиваре творчески болх беш а ва.

ХІанз из белорусски кинооператорца Логинова Татьянайца цхьана керда лента кийчдеш ва — «Поэтни город». Ташкентах дола дувцар хургда из.

Шоллагіча сурта тІа: «Афганистан. Революци дІахо йодац я» яхача документальни фильма тІара кадр.

Р. ШАГАЕВА суртаж.
ТАСС фотохроника.

СОВГІАТ ДЕННАД

Образовани эффективность лакхъяра, специалистий идейно-политически кхетам айбара, уж дикагІа кийчбара дикка йоакхо ю лакхерча школа болхлоша. Дукха ха йоацаш СССР Лакхерчен ЛаьрххІача Юкъерчен образовани министрелар «Балха тІеххдика толамаш дахарах» яха наьха тІа йоллаю знак.

Царна юкъе ва — академика М. Д. Миллионщикова цІерагІча Къахьегама ЦІечa Байракха ордена Грозненски мехкадьтта института проректор, профессор, геолого-минералогически Іилмай доктор Ю. А. Стерленко.

Л. АЛЕНКИН.

ВАЙ ЗАМАН ГІИШЛО

Ништта яхаш да Байкало-Амурски машиннкъ буллача вай мехкахоех Ленински комсомола лауреата, йоазонхочо Чахкиев СаІида кулгал а деш Грозненски телевидене студе съемочни группо даьккха лоаца документальни фильм.

Съемочни группа хиннай Байкало-Амурски машиннаькъа Центральни Малхбузени участкашка. Цига віашагІкхийттай Нохч-ГІалгІайченера цига дІабаха болх беча дукхача вахаца. Цар беча балхага, цар вахарга, Іерга хьожаш хиннай. Цига шоашта бІаргадайначох, дайзачох «Заман гІишло» яхаш цІи а йолаш да из лоаца документальни фильм.

Цу фильме дакъа лоацаш ва Байкало-Амурски машиннаькъа Кертторча управлене начальник Н. В. Мохортов, КПСС Тындински горкома хьалхара секретарь Ю. А. Есаулов, вай мехкахой: М. А. Парагульгов — «БАМстройпуть» яхача болхлой Іалашов Управлене начальник, У. Нанаев — мастер-гІишлошъер, Дж. Очерхаджиев — автомашина водитель, А. Гишлайхоев — «Локомотив» яхача ДСО райсовета председатель, С. Абубакаров — «ЧечингБАМстрой» СМУ начальник, ВЛКСМ Нохч-ГІалгІай обкома хьалхара секретарь Г. Х. Эльмурзаса.

Ухх деношка фильма общественни хьажар хилар. Цига дакъа лаьцараша могадир из. 6-гІча августе вай республике бахача наха хьокха лаьрхІад фильм Грозненски телевидене студе.

С. ШАДИЕВ.

АНСАМБЛА ВАХАР

Надтеречни района дика йовзаш я культура Цієн «Терек» яха вокально-инструментальни ансамбль. Йоккха а йаьхий а я цун репертуар, віаша дика гІулакхаш карагІдаьннадаш ансамбла программа оттаеш цун кулгалхочов Секиев Султана. Искусство йовзаш а кхеташ а хилар совгІа, цунна хов тайп-тайпара музыкальни инструменташ дІалакха.

Коллектива программа юкъедоагІа лирически а патриотически а иллеш, йоккха моттиг дІалоац Даьхецах долча иллеша а. Цхьа мийнг хургьц районе уж ца хулаш, царга ладийгІад механизатораша, доахан леладераша, юмсаш лелаераша.

Эскаре вахалехь а Султан болх беш вар Надтеречни яхача юрта культура Цієн баяннист волаш. Эскаре ше волча хана цо кулгалду художественни самодеятельноста коллектива. Дукха грамоташ а дипломаш а тийнад Султана командоване, цо дика болх бер белгалдоахаш. ЦІавеча а къастанзар из шийна дукхадезадешнача гІулланхацара.

Ухх массехк шера бІаьш концерташ деннад ансамбла. Уж хинаб вай республике а пул арахьа а. ХІаьта бІаьстан хана а аьхки а концерташ уйттадеш «Тереко» дегаш урауттаду кхашка къахьегаш боахкача юртбоахама болхлой.

Цу коллектива дог да ала мегаргда Грозненски музыкальни училища чакхъяьккха бола Мизаева Раиса, Эльмурзаева Зина, Альтемирова Хьава, «Надтеречный» яхача винсовхоза слесарь Абдулкатыров Идрис, кхьбараш а. Стихаш дикен дег тІареп ешарца белгальйиннай Кацнела Раиса а.

— Ансамбла хьалхашка латта керттера декхар да репертуар йокхагІа хургйолаш программа дІашерьяр, — йоах Секиев Султана, — моттигерча авторий произведенеш дукхагІа юкъеоазар, из атта болх бац.

ТІехьтІайоагІача хана керда віашагІкхетараш а керда концерташ а кургда «Терека».

Х. ЖАПАРОВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

1 АВГУСТ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Іуйранара гимнастика.
9.05 — «Ташкента аьараш». Фильм-концерт.
9.50 — «Синдикат-2» яха телевизиони дукха серийни художественни фильм. 3-гІа сери.
10.55 — «АБВГДейка».
11.05 — «Лай — новпой, шоана».
11.35 — «СелаІад». Хьалхь творчества телевизиони программай Дунен халкъашта юкъера 4-гІа фестиваль. «БІаьшера хахарашка». (Сингапур).
12.00 — Архитектура. Олимпийски гІишло.
12.30 — «Спортлото» 31-гІа тираж.
12.40 — Советски йовзонхой дувцараш.
13.25 — Н. Осипова цІерагІа йолча паччахьалкхен академически эрсий халкъа оркестра концерт.
14.10 — Мультфильм.
14.30 — Кердадараш.
14.45 — «БІаргагушдар — тема халахар».
15.45 — «Аккха гІайре хьалдаргьаш хьайша» яхача телевизиони художественни фильма премьера.
16.50 — Политически обозревателя В. П. Бекетова беседа.
17.20 — «БІаьстан оазаш» яхача фильма-концерта премьера.
18.00 — «Лорале массаза хургйола сердалов» яхача документальни фильма премьера.
19.00 — Футболах йола дунен халкъашта юкъера матч. СССР віашагІтеха команда — «Атлетико». (Мадрид, Испани).
21.00 — «Ха».
21.35 — «Са сурт-сибат муьхьа оттаргда хьона...». С. Тургенев. Фильм-концерт.
22.30 — «Сухал» яха телевизиони документальни фильм.
23.10 — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.45 — Молдава телевидене документальни фильмай программа.
9.25 — «Эрсий къамаьл».
9.55 — «Іуйранара почта» яха музыкальни программа.
10.25 — «Вай санна беш».
10.55 — Л. Минкус. «Тахита» яхача балетацара дивертисмент.
11.40 — «ГІалат де бакъо йоацаш» яха СССР Лакхехьарча суда балха хьакъехь дола документальни фильм.
12.10 — Мультфильмай программа.
12.45 — «Сийлахь-боккха доттагІаш хьадьнна моттиг».
13.05 — Кинолекъбара альманах.
13.25 — «Кхоана машиннаькъахочун Ерригсоюзни Ди да».
13.55 — Концерт.
14.25 — Городе Днепропетровске хиннача къоненча советски иллеш доакарий Ерригсоюзни конкурса хоадам беш дола концерт.
16.10 — С. Михалков. Сатира Московски театра «Чон» яха фильм-спектакль.
18.10 — Музыкальни киоск.
18.40 — «ІнІмаш базар».
19.10 — «Из дукха из йоккаш дар...».
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш».
20.15 — «Уназціено». ІилмаІн-популярни программа.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Крепостная актриса» яха художественни фильм.

2 АВГУСТ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.10 — «Зарядка а хІаотта».
9.05 — Кагирхойн студентийн Московски хора Ленински комсомола преме лауреата выступлени.
10.00 — «Советски Союза гІулакх деш ва».
11.00 — «Уназціено», Іилман-популярни программа.
11.45 — «Іуйранара почта» яха музыкальни программа.
12.20 — «Іилма а техника а». Киножурнал.
13.30 — «Юртара сахьат».
13.50 — «Музыкальни киоск».
14.00 — «Путсана вахаре».
14.45 — Иллеш доах Таджикски ССР халкъа артистка Н. Рахматовас.
15.25 — «Коммунисташ» яхача циклацара «Целинний характер» яхача телевизиони документальни фильма премьера. (Алма-Ата).
15.50 — «Кинопаьнъбара клуб».
16.50 — Тахан машиннаькъахочун Ерригсоюзни Ди да. Передача юкъе дакъа лоацаш ва СССР машиннаькъа Министр Н. Г. Павловский.
17.10 — Машиннаькъахочун Ерригсоюзни денна хетадаь концерт.
18.00 — «Дунен халкъашта юкъера панорама».
18.45 — «Цирке».
19.30 — Дж. Патрик. Московски цІерах долча паччахьалкхен академически театро «Тамашийна миссис Сэвидж» яха фильм-спектакль.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Тамашийна миссис Сэвидж» яха фильм-спектакль дІахо яьхар.
22.40 — Футбольни обозрени.
23.00 — Кердадараш.

II ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.45 — «Выставка Буратино».
9.15 — Машиннаькъахочун Ерригсоюзни Денга долча документальни фильмай программа.
10.00 — «СелаІад». Халкъа творчества телевизиони программай Дунен халкъашта юкъера 4-гІа фестиваль. «Карифеста». (Куба).
10.30 — «Дийнача хІамай дунен тІа».
11.30 — «Лай-новпой, шоана».
12.00 — «Кинолаьмархочун спутник».
12.45 — «Флуераш» яхача халкъа ашарий оркестре Молдавски ССР заслуженни коллектива концерт.
13.30 — Спортивни программа. Іадаьша хоккейрах йола СССР чемпионат. Яйга атлетика. Многоборье. СССР — США. Ленинградера передача.
15.35 — «МІсларгІа студи».
15.55 — «Куртишанвай къегар я къел да» яха телевизиони дукха серийни художественни фильм. 2-гІа сери.
17.00 — «Шун декарах віашагІкхетар». Городе Калинина полиграфистий хеттарашта дола жопаш. Передача дІахьу политически обозревателя В. П. Бекетова.
18.00 — «Рафаэлла Карра Москве». Эстрадни программа.
18.50 — «Халкъий доттагІал — литературай доттагІал». Союзний цІен Колонни залера передача.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш». Мультфильм.
20.15 — Яйга атлетика. Многоборье. СССР — США. Ленинградера передача.
21.00 — «Ха».
21.35 — «МаІалах хьалхехь хІайлу» яха художественни фильм.

РАДИО

1 АВГУСТ

6.00 — ХІара дийнахь мура йоккхала лаьаде. Корреспонденци (нохчий меттала).
6.55 — Музыкальни антракт.
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.25 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.15 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.20 — Передачай программа (гІалгІай меттала).
8.25 — «Къона» яха радиовыпуск (эрсий меттала).
10.15 — «Саг къахьегамца сийдолаш ва». Гулаева Тамарах йола очерк (нохчий меттала).
10.35 — Музыкальни антракт.
11.40 — «Вай доттагІа Іалам» яха радиожурнал (эрсий меттала).
11.40 — РадиоладугІархой хаттарашта жоп ду Нохч-ГІалгІай АССР-е гІолла йолча РСФСР Госкомиздата (?) товарий ликкалан йолча Госинспекце Нохч-ГІалгІай управлене начальника Варламова Софья Митрофановнас (эрсий меттала).
12.30 — Микрофона хьалхашка да театр (эрсий меттала).
16.00 — «ЦІе сийгаш» (гІалгІай меттала).
18.30 — Машиннаькъахошта дола концерт (нохчий меттала).

УКВ

18.00 — «Оркестра оазаш» яха музыкальни передача.
18.50 — Инструментальни ашараш.
19.20 — Популярни иллеш.
20.02 — «Ашараш а дог-уйла а» яха концерт.
20.44 — С. Авеян. Фортепианина йола сюита.

2 АВГУСТ

МАШИННАЬКЪАХОЧУН ЕРРИГСОЮЗНИ ДИ.

7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.25 — «Ленинан шовъ» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.10 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.20 — Передачай программа (нохчий меттала).
8.25 — «Шоаш дукхаеза ашараш».
11.15 — Машиннаькъахочун Ерригсоюзни Денна хетаь дечача ден программа (эрсий меттала).
16.00 — «Къона тІехье» (нохчий меттала).
16.30 — «Школьни глобус» яха радиовыпуск (эрсий меттала).
18.00 — Иллеш доттагІаш дараша дола концерт (гІалгІай меттала).

УКВ

18.00 — «Шопена хьалхехьа Листа» яха музыкальни передача.
18.51 — Лирически иллеш віашагІкхетар.
19.21 — Машиннаькъа транспорта болхлошта дола концерт.
20.20 — Нохч-ГІалгІай иллеш а ашараш а.

Хоттам

Тахан республике гІоллей Грозней хувцалуш морхаш а йолаш, йочан а йолаш, малхбалехьара секунде 5—10 метр чІогІа мух а хьоьшуш хилаза хиле фегара температура республике 30—35, Грозне 32—34 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоанея ломмен хувцалуш морхаш а йолаш, йочан а йолаш, тайп-тайпарча оагІонашкахьара секунде 5—7 метр чІогІа мух а хьоьшуш хилен фегара температура бийсана 16—21, дийнахьа 30—35 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

КЕРДААДАРАШ. ХИННАРАШ, БАКЪДАРАШ

КЪАЬНАЧА ЖУРНАЛИСТА СОВГІАТ

Шауляй яхача литовски городера Ярославерча Историко-архитектурни музей заповеднике кхаьчар атта кюрадоагІаш доаца 500 книжка чудоолла посылка. Коллекци да «Игора полках долча дош» хетадаь къаьнара книжкаш. Къаьнарча Россе культурахи историхи дувцаш йола кхыйола материалаш.

Из — дукхача хана деиа къаьнарча эрсий литература сийлахь доккхача памятника, культура историх йола материалаш гулъяра хетабаь исследовательски болх баьча, тІема ветерана, журналиста Воробьев Василий Дмитриевича совгІат.

Шауляйе со кхаьчача дийна вацар из эзди саг: хаьа лазар а кхийтта кхелхавар из. Даьх лаьца дийцар цун воІо Воробьев Леонида.

— Кховаткъа шу дар ваь. ДукхагІа йола ха Литве ваьлаш яьккхай цо. Из хьаваьнна моттиг Курски область я. 1940 шера, Литва советски республика а хинна СССР-е из чуенача хана, са да Советски Эскаре гІулакх деш хиннав. Из укхаза волаш болабеннаб тІом а. Цо дакъа лаьцад Лиепая, Рига, Таллин яха городаш лоравеча. Цул тІехьагІа из хиннав фашисташа блокада яьча Ленинграде. Дакъа лаьцад из мукъайоаккхаш.

ТІом чаккхбаьнначул тІехьагІа институт яьккхай, Московски области корреспондент волаш болх баьб, тІехьагІа дукхача хана къахьийгад «Советская Литва» яхача республикански газете...

«Игора полках дола дош» даьна дезаденнад 1934 шера. Цу хана деиз цо гулдаьд цунах дувцаш дола книжкаш. Исследовательски балха шийх вахар хетадара дукха журналистика а йита, из балха эттав путешествий экскурсейн бюро. Цу гІулакхо віашІтІехьдаьккхар цун беригача мехка гІолла дІа-хьа лела. Цунна цхьатарра цо гулйир шийх балха эшаш йола материалаш...

Ши шу хьалха В. Д. Воробьева коллекци ейла я ярза цун тІехьабаьлар Ярославски музеяз-заповедника болхлой. Йохка аьлар. Цо йохканзар. Из даганар дІа доладь гІулакх ше чакхдаккха.

Ер шу доладуш хала цамогаш хилар из. Ярославле телеграмма яхийтар, музеи болхлой Шауляе хьабехаш, музейна совгІата дІаелар шийх коллекци.

Антонас РАГАЙШИС,
АПН корреспондент.
Вильнюс.

САЛОІАЧА ДЕНОШКА

С. М. Кирова цІерагІа культурай салоІарен парк. 10.00. Болх беш я ерригта аттракционаш. 10.00. Парка радио. «Нагахьа санна деррига дунея тІарча кагийча наха!..» яха радиоконцерт. 16.00. Кинолектори. «Хьуьрмат дари лорадарен — социалистически производства лоархІаме декхар» яха лекци. 20.00. «Маьшри къахьегами лорабеча ха тІа» яха кинофильм. 18.00. Баьццара театр. Ачхой-Мартанеи МагІалбикен районий художественни самодеятельноста коллективай кхоллама отчеташ.

В. И. Ленина цІарагІа культура Дворец. 10.00. Кинозал. «Фаьлг болча хоашалгІа». 19.00. Йийла эстрада. Симфонически оркестра концерт. 20.30. Баьццара театр. Болхлой класса хетадаь тематически кинохьокхар. 20.30. Халхара майда. «Кхетам эцаш салоІа» яха кагирхой салоІара сайре. «ВіашагІкхетар» яхача дискоклуба программа.

Н. К. Крупскай цІерагІа культура Дворец. Машиннаькъахой Ерригсоюзни Ден хетадь наьха салоІар. 10.00. Самодеятельни художникий выставка. 11.00. Асфальта тІа дийхкача суртий конкурс. 12.00. «Нохч-ГІалгІайчене машиннаькъа транспорт дегІаяр» яха беседа. 13.00. «Шоаш дезде бокъо я!» яха берий утренник. 15.00. «Локомотив» яха стадион. ГТО многоборьех машиннаькъа Грозненски отделене хьалхара моттиг яккхара яхьаш. 16.00. «Машиннаькъа транспорте хьалхе лелаерашта хетаду» яха радиогазета. 18.00. Художественни самодеятельноста концерт. 19.30. «Машиннаькъа транспорт XI пятилетке» яха лекци.

«Оргтехника» объедине культура ЦІа. 10.00. «Тхо долча фаьлге дувла» яха утренник. Гойтаргда «Принцесса на горошине» яха спектакль. 14.00. Болх беш я «Дюймовочка» яха ателье.

Пролетбата цІерагІа культура ЦІа. 11.00. Болх беш я «Чебурашка» яха берий клуб. 20.30. Болх беш я «Оригинал» яха дискоклуб.

2 АВГУСТ

С. М. Кирова цІерагІа культурай салоІарен парк. Машиннаькъахой Ерригсоюзни Ден хетадаь наьха салоІар. 10.00. Болх беш я ерригта аттракционаш. 10.00. Парка радио. «Шун хьамсара муамаш» яха радиоконцерт. 16.00. Кинолекторн. «Вай советски вахара хьисап» яха лекци. 17.00. «Машари къахьегами лорабеча ха тІа» яха кинофильм. 18.00. Баьццара театр. Гудермеса а Ведана а районий художественни самодеятельноста коллективай кхоллама отчеташ.

В. И. Ленина цІарагІа культура Дворец. 10.00. Болх беш я аттракционаш ловзарий автоматаш. 10.00. Ахканара майдаш. Пионерски лагерашкарча берашта хетадаь «Сакъердаме старташ» яха ловзараш. 19.00. Кинозал. Фаьлг болча хьоашалгІа. 19.00. Йийла эстрада. Духовой оркестра концерт. 20.00. Баьццара театр. Гайтаргда художественни фильмаш. 20.30. Халхара майда. Болх беш я «ВіашагІкхетар» яха дискоклуб.

Н. К. Крупскай цІерагІа культура Дворец. Наьха салоІар. 12.00. Футбола ветеранний матч. Ловзаш я Грозненски Гудермесен бозандаш. 14.00. Машиннаькъа транспорте хьалхе лелаерашта хетаду» яха радиогазета. 16.00. Духовой оркестра концерт. 16.00. Истола тІарча теннисах ловзара яхьаш. 18.00. «Сийна экспресс» яхача вокально-инструментальни ансамбла концерт. 20.30. Гойтаргда кинофильм.

«Оргтехника» объедине культура ЦІа. 11.00. Болх беш я школьника салоІача ден клуб. 13.00. Болх беш да «Росинка» яха берий кинотеатр. Хургда тайп-тайпара берий ловзорга.

Пролетбата цІерагІа культура ЦІа. 13.00. Болх беш я «Чебурашка» яха берий клуб. 20.30. Болх беш я «Оригинал» яха дискоклуб.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул., 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бехктонхама секретара — 9-24-00; отделий: партийни вахара — 9-24-04; промышленностен транспортен — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; кехьаш — 9-24-07; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ерен, шоаттен деношка

СФ05253. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 3813.